

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 20.

Fredagen den 1 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet grefve *Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upphörande af de Schenäs och Bråborgs kungsgårdar tillkommande andelar af vinternotfisket i Bråviken.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne mars.

Anmäldes och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 55, i anledning af väckt motion om tillägg till 25 kap. 20 § strafflagen; och

n:o 56, i anledning af väckt motion angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarna.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 3.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 29 och 30 sistlidne mars bordlagda utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Punkten 1.

Mom. 1—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Första Kammarens Prot. 1898. N:o 20.

N:o 20.

Mom. 5.

*Ifrågasatt
ökning af
antalet läkare-
stipendier vid
flottan.*

Herr Almén: Då under senare år många millioner åtgått till förstärkande af vårt försvarsväsen till fromma för både armén och flottan, både på extra och ordinarie stat, så kan den, som något reflekterat öfver hithörande frågor, icke annat än förundra sig öfver, att läkarestaten vid krigsmagten synbarligen blifvit bortglömd, visserligen icke med ökade arbetsbördor, men med allt, som kunnat lända till förbättring af läkarnes ställning. Då vid ett föregående tillfälle anmärkts, icke blott att förut befintliga anslag till läkarestaten drogos in, såsom vid omorganisation af garnisonsjukhuset, der läkarelönerna nedsattes från 7,000 kronor till 2,500 kronor, utan äfven att staten då icke ens hade råd att gifva underläkarne per dag 50 öres löneförbättring, så svarades, att statsutskottet icke kunde bevilja mer, än Kongl. Maj:t begärt, och att man finge nöja sig dermed. Denna gång har Kongl. Maj:t begärt ett anslag af mycket små dimensioner för att öka antalet af flottans läkarestipendier från 15 till 20, men utskottet har äfven denna gång afstyrkt bifall till denna Kongl. Maj:ts proposition på den grund, att behovet icke vore utredt. Detta är ju den vanliga motiveringen, då man vill komma ifrån ett anslag, men här tyckes den mig vara mer än vanligt otillräcklig.

Tjugusju år hafva förflutit, sedan det nuvarande antalet stipendiater bestämdes, utan tvifvel med hänsyn till då befintliga behof. Men sedan dess hafva många fartyg blifvit nybyggda, hvilka alla vanligen användas till expeditioner under sommaren, och jemlikt nådig befallning skall derunder på hvarje fartyg en läkare anställas. Hvar och en torde då inse, att, i samma mån som antalet fartyg och öfningsexpeditioner ökas, äfven antalet till flottans disposition stående stipendiater behöfver ökas. Härom synes mig ingen särskild utredning behöfvas. Utskottet anser dock, att behovet icke är nöjaktigt utredt, ty, säger utskottet, det har blott ett år inträffat att det varit brist på läkare vid flottan, och då fick man låna två läkare från armén, och har så skett förr, kan det också ske hädanefter. Jag vill emellertid erinra derom, att såväl medicinalstyrelsen som öfriga myndigheter, hvilka yttrat sig i ämnet, fästa uppmärksamheten på, att antalet läkare vid armén väl behöfves vid arméns öfningar och att det berodde på en lyckosam tillfällighet, att flottan förra året fick låna två läkare från armén.

Jag anser således för min del, att behovet af en förstärkning af flottans stipendier är såväl teoretiskt som praktiskt fullt nöjaktigt utredt. Det frågas då, hvad anledningen kan vara till att läkarne äfven nu blifvit bortglömda och att utskottet afstyrkt det begärda anslaget. Den närmaste förklaringsgrunden tror jag vara den, att anslaget varit allt för obetydligt. När man för andra ändamål kräfver millioner, bryr man sig icke om så små anslag som det här ifrågavarande. Hade det begärda anslaget slutat med

en eller par nollor till, så hade saken kanske gått lättare. Det lär ofta sägas i utskottet, att »något måste vi pruta på», och då begagnar man den beskedliga utvägen att pruta på de små anslagen för att få de stora igenom. Detta tillvägagående är emellertid ganska sorgligt, om behovet af det lilla anslaget är fullt verkligt. Jag frågar, huru det skall gå, om utskottets förslag bifalles och det här begärda anslaget vägras. Enligt min mening måste då ett af de två inträffa: antingen komma färre fartyg att öfvas eller också få somliga fartyg gå till sjös utan läkare om bord. Den förra utvägen torde alla finna beklaglig, så äfven den senare; jag måste framhålla, att, med nutidens anspråk i hygieniskt afseende och med hänsyn till behovet af läkare vid tillfälliga olyckor om bord, det icke är så litet ansvar, kammaren åtager sig, om den nekar det obetydliga anslag, hvarom här är fråga.

Då behovet är styrkt, då anslaget är så litet, då ingen torde kunna förneka, att ett större antal läkare vid flottan nu behöfves än för 27 år sedan, skall jag icke anse en votering i frågan vara gagnlös, ty det gäller att få utrönt, huru många af kammarens ledamöter vilja taga på sig ansvaret för att flottans fartyg antingen icke öfvas eller få gå till sjös utan läkare om bord.

På grund af hvad jag nu anfört hoppas jag, att Första Kam-maren, med behjertande af att anslaget är obetydligt och att ett obestriddigt behof föreligger, må bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Friherre von Otter: Det anslag, hvarom här är fråga, är, såsom den föregående talaren anmärkte, mycket obetydligt, och jag skulle i och för sig ingalunda anse olämpligt, om anslaget beviljades, men jag tror, att kammaren ganska väl inser, att, när fråga är om höjning på åtskilliga håll och allt kanske komme att bero på gemensamma voteringar, sådana icke böra framkallas för en så liten sak som denna.

Men dessutom ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att den förutsättning, som den föregående talaren anförde såsom ovilkor-ligen betingande en anslagsförhöjning, dock icke förefinnes. Han anförde, att antalet fartyg, som utgå på expeditioner, ökats, och att härigenom åter betingades en ökning af läkarepersonalen. Men detta är icket fallet. Antalet fartyg bestämmes af öfningsanslaget, och en ökning deraf är icke ifrågasatt. Således, behovet af ett ökad antal läkare skulle betingas endast af den omständigheten, att under ett enda år behovet af läkare vid flottan visat sig större än tillgången. Det året var dock ett undantagsår, ty då utsändes en extra expedition, nemligen den till Spetsbergen. Räknar jag från den läkare, som medföljde denna expedition, skulle bristen således upp-gått till blott en läkare, och jag tror därför verkligen, att om något innevarande år på denna hufvudtitel äskadt anslag kan anstå, så är det just det ifrågavarande.

*Ifrågasatt
ökning af
antalet läkare-
stipendier
vid flottan.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
ökning af
antalet läkare-
stipendier vid
vid flottan.
(Forts.)*

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Almén: Jag har hittills antagit, att, då Kongl. Maj:t anbefalde medicinalstyrelsen att förordna läkare på kronans fartyg, sådant förordnande vore af ett verkligt behof påkalladt, och att det förhölle sig så, att, när Kongl. Maj:t utfärdade en befallning till en myndighet, denna hade att hörsamma befallningen. Sorgligt vore det i sanning, om läkare skickades ut på kronans fartyg, utan att de der behöfdes. Om så vore, hvarför icke då draga in äfven mer än dessa 2,800 kronor? Jag anser fortfarande, att läkare behöfvast på dessa fartyg hädanefter som hittills och att intet slöseri med statens medel här eger rum.

Beträffande bristen på läkare förhölle det sig så, förklarade den siste talaren, att det endast varit ett år, då läkare fattats, och detta blott till ett antal af två. Dessutom hade en tagits i anspråk för den extra expeditionen till Spetsbergen, och då var det i sjelfva verket blott en läkare, som kunde anses hafva fattats. Men är det icke mycket att beklaga, att en enda läkare fattats, och detta vid en tid, då alla stipendiatier varit friska och disponibla. Det skulle ju lätt kunna inträffa, att någon hade laga förfall. Då skulle det absolut icke vara möjligt för medicinalstyrelsen att fullgöra Kongl. Maj:ts befallning om förordnande af läkare för expeditionerna, utan medicinalstyrelsen finge skrifva, att det vore omöjligt att fullgöra den nådiga befallningen, och flottans målsmän finge sedan pröfva, om fartygen skulle ligga qvar i hamn eller hvem som skulle bära ansvaret af att låta fartygen gå ut utan läkare. — Äfven inom armén är det brist på läkare till följd af betydligt ökad tjenstgöring, så att det kan icke i allmänhet påräknas, att läkare skola kunna få lånas derifrån.

I sanning, nog är behofvet utredt — nog är det klart, att det icke vore för mycket, om efter 27 års förlopp antalet af dessa stipendiatier höjdes från 15 till 20.

Ordföranden på afdelningen sade, att om kammaren ville undvika gemensamma voteringar, borde den bifalla utskottets förslag, men jag kan ändå icke inse, hvarför de små anslagen skola förkastas, blott derför att man räknat ut, att om man stryker de små anslagen, så kan man vinna de stora. Behofvet af det lilla anslaget kan dock vara lika stort som behofvet af det stora. Utskottet borde väl i första rummet taga hänsyn dertill och se efter, huru stort behofvet är. För befäl och manskap på fartyg är under sjukdom läkaren lika vigtig som befälhafvaren, och det är ej riktigt att så behandla befäl och manskap, att man låter dem vara utan läkarehjelp.

Jag yrkar fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Wennerberg: Det kan icke nekas, att statsutskottet behandlat Kongl. Maj:ts förslag under 5:te hufvudtiteln på ett mycket

tillmötesgående sätt; det finnes endast en reservation, afgifven af utskottets ledamöter från Andra Kammaren, och denna reservation förmodar jag icke kommer att vinna bifall i denna kammare. Hvad nu angår det förevarande anslaget, skulle enligt det skäl, som den andre talaren i ordningen framhöll, detta anslag, ehuru litet, icke kunna ifrågasättas, derför att man borde söka bibehålla ett slags enighet mellan kamrarne. Detta skäl auser jag dock icke vara tillräckligt för att vi skulle frångå, hvad Kongl. Maj:t begärt.

*Ifrågasatt
ökning af
antalet läkare-
stipendier vid
flottan.
(Forts.)*

Onekligt är, att af allt försvar det *levvande* försvaret är det förnämsta. Att på allt sätt söka hålla detta försvar kraftigt, är också det främsta, som bör eftersträfvast i försvarsväg. Jag tager ock för min del för gifvet, att Kongl. Maj:t haft goda grunder för att begära detta anslag. Då nu också målsmannen för den allmänna helsovården kraftigt framhållit nödvändigheten af detta anslag, kan jag icke finna något annat skäl, hvarför vi icke skulle bifalla Kongl. Maj:ts förslag än detta, som dock ligger utanför frågan, att det är det enda, som man kan få den glädjen att säga nej till. Så är dock icke förhållandet. Det finnes två andra punkter i betänkanudet, der Kongl. Maj:ts förslag afstyrkts, det ena om anslag till förstärkande af försvaret vid Färösund och det andra om anordnande af minförsvar utanför Göteborg. Der gäller det mycket större anslag; det torde dock kunna skäligen ifrågasättas, om icke från Första Kammarrens sida försök borde göras att få igenom äfven dessa båda anslag. Jag tviflar visserligen på, att detta låter sig göra, hvilket icke skall hindra mig att, om anslagen komma till omröstning, rösta på båda. Hvad det nu förevarande anslaget beträffar, tager jag för gifvet, att, om Första Kammarren sluter sig till Kongl. Maj:ts förslag, ingen synnerlig svårighet skall möta att få Andra Kammarren att gå öfver på samma sida.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Nyström Carl: Jag ber att få i allo instämma med herrar Almén och Wennerberg, och jag hemställer till kammaren, om det kan vara skäl att tilltaga läkareuppsättningen vid flottan så knappt, att någonting extra af så obetydlig art som expeditionen till Spetsbergen är tillräckligt för att en brist i läkareuppsättningen skall röja sig. Härvid var det dock blott fråga om afsändning af ett mindre fartyg. Det anförda förhållandet torde derför obestriddigen visa, att för extra behof den nuvarande tillgången på läkare är otillräcklig. Hvad skulle inträffa, om andra och större tillfälliga behof uppkomma — jag behöfver icke närmare påvisa, hvilka dessa kunna vara — om många och stora fartyg behöfva utsändas på en extra expedition. När Kongl. Maj:t då begär, att medicinalstyrelsen skall förordna fartygläkare, skall styrelsen då svara, att sådana icke finnas att tillgå, och att styrelsen icke kan göra något åt saken? Och skall det viktiga ändamål, för hvilket den extra expeditionen vore afsedd, få anstå, till dess bristen kan fyllas.

*Ifrågasatt
ökning af
antalet läkare-
stipendier
vid flottan.
(Forts.)*

Här har påpekats, att, om Första Kammaren i detta fall skulle tillgodose billighetens och klokhetens kraf, detta skulle menligt inverka på blifvande gemensamma voteringar. Jag begriper icke detta, jag kan icke inse, huru, om det blefve gemensam votering i afseende å detta Kongl. Maj:ts kraf om ökade läkarekrafter vid flottan, detta skulle kunna inverka på andra och större frågor. Skulle man kanske i Andra Kammaren säga: då nu Första Kammaren ställt till så, att det blir gemensam votering beträffande dessa 2,800 kronor, så skola vi laga så, att det blir gemensam votering om det ena eller andra pansarfartyget. Detta är så orimligt, att jag icke kan tro det. Ärendena gå nog i Andra Kammaren sin väg fram lika väl, vare sig Första Kammaren fattar beslut i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts eller utskottets förslag.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre von Otter: Om förhållandet vore det, att flottans fartyg alla somrar vore ute på expeditioner åt skilda håll, då kunde det vara af stor vigt att på hvarje fartyg funnes en läkare, men så är icke fallet, utan af fartygen hålles en stor del tillsammans i eskader, der en del fartyg kunna lemnas utan läkare om bord. Jag tror således icke, att det är någon fara att dröja några år med detta anslag och se till, om behovet fortfar. Under tiden kan man reda sig mycket väl genom att, der flera fartyg äro tillsammans, draga in läkaren på ett och annat.

För öfrigt får jag säga, att skälet, hvarför antalet läkare på sista tiden synts otillräckligt, icke bestått så mycket deri, att ett ökad antal fartyg utskickats, utan fast mera i att en del fartyg, som förut icke haft läkare, blifvit dermed försedda. Någon erfarenhet om, att så stora olägenheter skulle vara förenade dermed, att läkare icke finnes på ett eller annat fartyg, hafva vi emellertid icke.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Almén: Jag har all möjlig aktning för den bepröfvade sjöman, som sist hade ordet, men jag får säga ännu en gång, att då Kongl. Maj:t beslutat en sak, måtte det också finnas skäl för detta beslut. Hittills har jag antagit, att, då Kongl. Maj:t befalt, att läkare skulle finnas på hvarje fartyg, Kongl. Maj:t icke gjort detta för ro skull, utan därför att så verkligt af behovet påkallades. Och äfven om man fordom kunnat låta fartyg gå till sjös utan läkare, anser jag detta med nutidens fordringar på helsovård icke kunna försvaras. Det har sagts, att man vid tillfälliga behof kan vänta, till dess läkare kan efterskickas från ett annat fartyg, men med den invecklade materiel, som nu användes, kunna olyckor lätt inträffa, kanoner kunna springa och många både af befäl och manskap skadas. Äfven om fartyget tillhör en eskader, vore det icke glädjande att vid sådana olyckor få vänta på läkarens hjälp. Man ådrager sig ett stort ansvar, om man skickar ut fartyg utan

läkare. Och då Kongl. Maj:t beslutit, att alla utgående fartyg skola vara försedda med läkare, måste jag antaga, att Kongl. Maj:t också ansett detta behöfligt och icke skall finna skäl att i detta afseende ändra uppfattning.

Jag anser således fortfarande det vara synnerligen nödvändigt, att Kongl. Maj:ts proposition bifalles.

*Ifrågasatt
ökning af
antallet läkare-
stipendier
vid flottan.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande moment yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Almén*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts framställning vara med öfervägande ja besvarad.

Friherre *von Otter* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 1 mom. 5 af sitt utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 47.

Mom. 6 och 7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 2—9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.*

Punkten 10.

Herr Sandberg: År efter år har jag allt mer och mer funnit, att både regering och Riksdag vilja använda lejonparten af de under de senare åren rikligt inflytande statsinkomsterna till jernvägsbyggnader och rustningar, under det att till alla öfriga stats- och kulturändamål anvisas relativt obetydliga belopp. För ett par dagar sedan beviljade Riksdagen, med en under vårt nuvarande statskicks oerhörd frikostighet — hvilken efter min uppfattning rättare borde betecknas såsom ett lättsinnigt slöseri — närmare 12 millioner under nästkommande år för att på en gång bygga fyra statsbanor. När så sker, anser jag min pligt såsom ett svenska folkets ombud vara att yrka bifall till det af Andra Kammarens reservanter föreslagna beloppet af 2 $\frac{1}{2}$ millioner kronor. För ett tiotal år sedan skulle regeringen varit fullt nöjd att få ett sådant årligt fast nybyggnadsanslag af 2 $\frac{1}{2}$ millioner, men »l'appétit vient eu mangeant». Nu finnes, snart sagdt, ingen gräns för de anslag, som anses nödvändiga för försvarsändamål. Om nu reservationen bifölles, skulle de kvarlevor ökas, som kunde användas till andra ändamål, med omkring en million kronor. Såsom ett sådant ändamål vill jag i främsta rummet framhålla frågan om ålderdomsförsäkring för våra arbetare, hvilken fråga synes mig vara långt viktigare än både jernvägsbyggnader och rustningar.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Wester: Det är af andra skäl, än de den föregående talaren anfört, som jag begärt ordet, och jag känner mig mycket tacksam, om det kan vara möjligt att nedsätta ifrågavarande anslag så mycket, som den föregående talaren ifrågasatt.

Jag har alltid för min del trott, att sjöförsvaret vore en synnerligen viktig fråga för vårt land, och har därför vid alla tillfällen med min röst bidragit till de högsta anslag, som för ändamålet begärts. Men i dag föreligger det en särskild omständighet, som gör, att denna fråga kanske numera icke kan anses hafva så stor betydelse för vårt land, som Första Kammaren städse funnit den ega. Sedan Riksdagen nemligen i onsdags fattade det i ekonomiskt och politiskt hänseende betydelsefulla beslutet att bygga en jernväg, som i militärt afseende måste anses möta de allra största betänkligheter, och detta utan att veta, om Riksdagen framdeles ville lemna de medel, som ur militär synpunkt måste anses nödvändiga, så kan man verkligen fråga, huruvida försvarsfrågan numera har samma betydelse för vårt land och för denna kammare, som den fordom egt.

Men det är äfven från en annan synpunkt, som jag vill se det ifrågavarande anslaget. Det beslut, som fattades i onsdags, kommer otvifvelaktigt att medföra stora ekonomiska uppoffringar för vårt land. Jag skall icke mycket beröra detta, utan endast med ett par ord bevisa, att så blir förhållandet. Staten har förut haft en årlig

inkomst af ungefär 7 procent på Gellivare—Luleå-banan. Nu deremot, derest detta bolag, med hvilket kontrakt slutits, lyckas föra trafiken öfver till norsk från svensk hamn, nöjer sig staten med, såsom det stod i den kongl. propositionen, 4 procent, alltså en ekonomisk uppoffring af cirka tre procent. Jag har visserligen sedan förnummit, att den garanterade inkomsten ändrats från 4 till 5 procent, men om också så skulle vara förhållandet, så kvarstår i alla fall en ekonomisk uppoffring, som är högst väsentlig. En annan uppoffring är den, att om staten årligen transporterar $1\frac{1}{2}$ million tons malm från malmbergen, och man antager, hvad som för öfrigt är alldeles visst, att malmen är lika mycket värd i Ofoten som i Luleå, så blir den naturliga följd den, att frakten till Ofoten borde vara minst lika hög som till Luleå, nemligen 3 kr. pr ton, och räknar man med denna frakt, kommer man till det resultat, att svenska staten på denna trafik får $\frac{1}{2}$ million kr. mindre årlig inkomst. än den borde hafva haft. Nu har visserligen också häruti någon modifikation skett, men när man binder svenska staten vid ett kontrakt, som skall gälla nära ett fjerdedels sekel, så bör man väl se till, att inga sådana misstag begås. Men hvad värre är, det kan ju hända, att detta beslut fattades därför, att man ställes inför valet att antaga jernvägen och det dermed förbundna kontraktet eller att mista en statsminister, som gjort sig i så hög grad förtjent af samtidens tacksamhet och beundran, och att därför, ställda inför detta val, de ekonomiska uppoffringarna fingo vika hos många, som under andra förhållanden icke antagit förslaget. Det är därför af grannliga natur, att de uppoffringar, som äro förbundna med denna beslutade jernväg, icke träffa de skatsskyldige i form af direkta eller indirekta skatter, utan, om möjligt, täckas genom besparingar. Det är därför jag vågar hysa den tanken, att om försvarsfrågan icke eger samma betydelse nu, som den förut har haft, och hvarom man stannar i tvifvelsmål till följd af ofvannämnda beslut, så skulle man kunnat göra några motsvarande besparingar på denna post, som nu är i fråga.

Jag vill dock icke gå så långt som den föregående talaren, utan stannar vid detta uttalande och skall icke göra något yrkande.

Friherre Klinckowström: Liksom de föregående båda talarne, gillar jag, hvad samtliga Andra Kammarens ledamöter i statsutskottet föreslagit, och har begärt ordet för att understödja deras mening. Jag är en ifrig vän till flottans utveckling till den fulländning, som den senaste sjöförsvarskomitén föreslog för flottans materiel, men jag är i det fallet af en annan mening än de magtögende, åtminstone inom statsutskottet och regeringen, då man nemligen der tror, att målet skall kunna vinnas på det sätt, som nu under två à tre riksdagar anlåtats, nemligen genom besparingar på statsinkomsterna. Detta kan naturligen ske, men det kommer troligtvis att dertill åtgå tjugu à tjugufem år. Jag hade deremot för tre riksdagar sedan fram-

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.*

(Forts.)

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)*

ställt ett förslag, som då egde åtminstone denna kammars öfvervägande bifall, att döma af de talare i kammaren, som uttalade sig deröfver. Detta förslag gick ut på att upptaga ett från långifvarens sida ouppsägbart lån på 60 millioner, hvarigenom icke allenast skulle vinnas, att flottans materiel kunde blifva på en sex à sju år kompletterad, utan äfven ett anslag, tillräckligt för det fasta försvarets fullbordande, likasom jemväl för anskaffande af arméns eldvapen.

Den åsigt, som jag då uttalade, kunde svårigen vinna pluralitet inom hela Riksdagen, då den bekämpades af regeringens ledamöter och främst bland dem hans excellens statsministern, som anförde, enligt mitt förmenande, mycket svaga skäl att icke ingå på denna lånefråga. Hvad som förvånade mig dervid och som hvar och en ledamot kan se antecknad i Första Kammarrens protokoll vid sagda riksdag, var, att hans excellens, så underligt det kan låta, ansåg, att hvad som vore att invända mot lånet vore, att det skulle betalas. Så eget det låter, äro dock så beskaffade lån mycket gouterade i England — de s. k. consols — liksom i Frankrike dess 3 procent-obligationer. De hafva i England existerat i 150 år, utan att någon der önskat, att de skulle indragas. Så fördelaktiga anses de vara och så snål är publiken att få sådana papper, ty man behöfver icke följa med noteringarne rörande börsauktionerna och dylikt, utan man kan lugnt hafva papperen i sin ego och lyfta utdelningen. Jag ansåg därför, att man borde upplägga ett sådant lån, och ett sådant lån finnes redan i svenska staten, ty riksgäldskontoret har redan flera gånger utsläppt obligationer af denna beskaffenhet af närmare, om icke öfver, 50 millioner kronor, och de äro så gouterade af banker och sådana inrättningar, som hafva förmyndaremedel och dylikt om händer, att de stigit öfver pari och gått upp till 103 procent. De äro lika gouterade på de utländska börserna. De borde också vara det, åtminstone för de Riksdagens ledamöter, som ifrå för sparsamhet, men den sista veckans händelser hafva visat, att det icke är många, som äro sparsamhetsvänner. Emellertid hafva genom dessa lån, ouppsägbara från långifvarens sida, sparsamhetsvännerna tillfälle att göra besparingar i stor skala på våra statsinkomster, ty långt ifrån att, såsom det hittills skett, allt, hvad staten påräknar i inkomster till statsregleringen, tages i anspråk, så att det sällan blir något öfver, kunde, när statsregleringen är fullständig och genom besparingar ett öfverskott eger rum, Riksdagen anbefalla riksgäldskontoret att uppköpa dessa obligationer, som äro mycket gouterade på börsauktionerna, och derigenom vid hvarje riksdag göra besparingar, om den ville.

Hvad nu den ifrågavarande punkten beträffar, så hafva Andra Kammarrens reservanter i utskottet föreslagit en nedprutning af det anslag, som Kongl. Maj:t begärt för flottans nybyggnad, till belopp af 6,699,000 kronor, deraf för nästa år 3,407,000 kronor. De hafva nedsatt beloppen till 4,947,000 kronor in alles och för nästa år 2,500,000 kronor.

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)*

Om jag hade ett sådant inflytande i finansiell väg, som jag önskar, i Riksdagen, så skulle jag helt enkelt afslå hela Kongl. Maj:ts proposition om ett nybyggnadsanslag för att derigenom förmå regeringen att lyssna till frågan om ett ouppsägbart lån, hvilket enligt min innerliga öfvertygelse och flere fackmäns mening är det enda kloka sättet att få fort färdig flottans flytande materiel, som är så vigtig för vårt försvar; men när icke Andra Kammarens reservanter gått längre än att pruta på hvad Kongl. Maj:t begärt, så måste jag foga mig efter detta, huru ofullständigt det än är, om jag vill söka förmå regeringen att lyssna till hvad klokt är. Jag får derfor med glädje, då jag icke kan komma längre, förena mig med reservanterna och yrka, att i denna punkt reservationen i stället för utskottets hemställan måtte blifva kammarens beslut.

Friherre von Otter: Jag hade visserligen hoppats, att detta skulle få vara detta. När i onsdags frågan om Ofoten-banan förevar — en fråga, som efter min mening bör betraktas såsom en rent ekonomisk fråga — sammanblandades med densamma ett par andra frågor. Då var icke fråga om sjöförsvaret. I dag, då denna senare fråga är före, hänger man Ofoten-frågan på den. Jag vill för min del inlägga en protest mot ett sådant förfarande, hvarigenom en så vigtig fråga som sjöförsvaret göres i någon mån beroende af Riksdagens beslut i en fråga, som dermed icke eger något sammanhang.

Reservanterna från Andra Kammaren säga i sin motivering: »Utskottet, som anser, att flottans utveckling bör bedrivas i öfverensstämmelse med 1892 års komitéförslag och den uppfattning, Riksdagens Andra Kammare vid 1895 och 1896 årens riksdagar häfdat, samt att sålunda ett anslag af 2,500,000 kronor årligen bör vara för ändamålet tillräckligt, har följaktligen ansett sig icke böra förorda Kongl. Maj:ts förevarande framställning i hela dess omfattning, utan allenast hvad beträffar anskaffandet af o. s. v.

Den ståndpunkt, reservanterna sålunda intagit, är enligt mitt begrepp en ganska riktig ståndpunkt. Man får lof att se till, huruvida hvad som föreslagits, sedan man intagit den ståndpunkten, öfverensstämmer med hvad som då föreslogs. Förhållandet är nemligen, att om vi tänka oss 1892 års sjöförvarsplan genomförd, fordrades för att vidmagthålla den materiel, som då afsågs, med nu gällande pris på materialier och arbete ett belopp af 2,612,500 kronor. Fartygens varaktighetstid beräknades till 30 år för pansarbåtar, 25 år för torpedkryssare och 20 år för torpedbåtar. Det belopp, reservanterna föreslå, understiger således endast ganska litet hvad som erfordras för vidmagthållande af materielen.

Men i detta votum i år äro inlagda dels 130,000 kronor för ångpannor i reserv till en första klassens pansarbåt, dels 125,000 kronor för ändring af tre tredje klassens pansarbåtar och dels 115,000 kronor, en brist i byggnadsanslaget för pansarbåten Oden. Dessa tre behof tillsammans göra 370,000 kronor. Följaktligen är

Anslag till
krigsfartygs-
materiel.

(Forts.)

hvad af det af reservanterna föreslagna beloppet, 2 1/2 millioner, återstår för sjelfva nybyggnaden endast 2,130,000 kronor.

Under sådana förhållanden, och då jag icke trodde, att sympatierna inom denna kammare kunde vara mindre för denna sak än de enligt den af reservanterna uttalade allmänna uppfattning äro i Andra Kammaren, tog jag för gifvet, att Kongl. Maj:ts förslag i denna kammare icke kunde möta motstånd.

Jag tror i alla händelser icke det vara behöfligt att vidare orda i denna sak, då jag hoppas, att Första Kammaren skall bifalla hvad utskottet föreslagit, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Wieselgren: Det var ett ord af den siste ärade talaren, afdelningsordföranden, för hvilket jag ber att få betyga honom min tacksamhet, och hvilket jag vill alldeles bestämdt understryka; men derjemte anhåller jag ock, att den ärade talaren sjelf har det i minne och sjelf praktiserar den grundsats, han uttalade. Det var det ordet: »låt detta vara detta!» Ja, herr afdelningsordförande i statsutskottet, det är en tanke, som »de djupa leden» här i kammaren många gånger tänkt. Om just inom den förtroendedelegation, som utgöres af statsutskottet, denna maxim gjorde sig gällande, skulle det blifva en mycket enklare sak att utöfva representantskapet, än det nu är. Men att man allt för mycket i statsutskottet glömt denna vishetsregel har ofta stält oss här i kammaren i den besynnerliga ställning, att vi egentligen icke vetat, hvad vi voterade om. Jag ber att från sista tidens erfarenhet få påminna om, huru vi för icke längesedan voterade visserligen till formen om ett anslag, som Kongl. Maj:t begärt för Göteborgs beväring, men i realiteten om ett i samma statsutskottsbetänkande framställt förslag om beviljande af 3 millioner kronor till rikets fasta försvar. Det var det, som låg under. Man sade, att om vi voterade som vi ville, och bestämde oss för att bifalla Kongl. Maj:ts proposition om Göteborgs försvar, så skulle vi sätta på spel framgången af den efterföljande propositionen om de 3 millionerna — och således vågade vi icke rösta efter vår öfvertygelse i det första fallet. Så verkar kompromissystemet.

I ekonomiska frågor saknar det ju icke ett visst berättigande. Jag är den första att erkänna det okloka uti att »stöta hufvudet i väggen», att i hvarje fall styft hålla på sin egen åsigt. Sådana situationer kunna verkligen finnas, att man med full rätt, fullt skäl kan tillvägagå på det sätt, som så ofta inom statsutskottet praktiseras. Men det är ändå en mycket farlig sak, i synnerhet farlig för dem, som icke haft något att säga vid kompromissens uppgörelse, utan senare endast ega att votera. Vi få veta, att »gör ni så, går det så, därför få ni göra såsom det är föreslaget, annars svara vi för ingenting». Slutsatsen af ett sådant tillvägagående blir naturligtvis den, att kammaren i mer eller mindre grad göres öfverflödig. Det är egentligen delegationen, som uppgör allting, och pleuarförsamlingen har ingenting annat än att underskrifva kompromissen, uppgö-

relsen i statsutskottet. Jag behöfver icke för någon af de närvarande påpeka faran af att för att undvika gemensamma voteringar kompromissa i hop beslut, som på oss andra ställa det ödesdigra krafvet att rösta emot vår öfvertygelse för att sauvera uppgörelsen i utskottet. Det var därför med den största tillfredsställelse, jag nu hörde utskottsafdelningens ordförande så skarpt betona nödvändigheten af att »låta detta vara detta», och — jag upprepar mina ord — jag hoppas, att denna vishetsregel äfven för framtiden skall vinna allt större tillämpning inom utskottets afdelningar samt äfven inom utskottet i dess helhet.

I föreliggande punkt ber jag blott att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Det förvånar mig, jag kan icke neka det, att höra den ärade afdelningsordföranden i statsutskottet helt och hållet undvika att yttra sig om mitt omnämnda förslag att komplettera flottans materiel genom upptagande af ett från långfivarens sida ouspsägbart lån. Mitt minne är visserligen icke godt, men jag tror mig icke säga för mycket, om jag påstår, att då nämnda förslag först uppkom, var amiral von Otter en af dem, som varmt förordade detsamma. Amiralens namn står till och med upptaget bland deras, som yttrade sig, då frågan först diskuterades i kammaren, och då är jag berättigad att förundra mig öfver, att amiralen, som nyss hade ordet i frågan, icke påminde sig denna händelse; diskussionen rörande detta förslag upptog dock hela förmiddagen, och alla de ledamöter, som inom kammaren bruka yttra sig, förordade detsamma. Hade detta vunnit Riksdagens bifall, så skulle vi om högst 6 eller 7 år haft flottans flytande materiel komplett färdig, på samma gång enligt uppgjorda kalkyler af inflytelserika embetsmän för de genom lånet erhållna medlen till en del kunnat åstadkommas fästningar och eldvapen.

Hvad beträffar herr Wieselgrens yttrande om kompromisserna, kan jag icke neka mig att tillägga några ord derom. Sådana hafva vid föregående senare riksdagar och vid den nu innevarande i rik mån egt rum inom statsutskottet. Man har der uppgjort kompromisser, som verkligen — jag beklagar det — likna ett mångleri med ganska viktiga frågor, och statsutskottet har dervid uppträdt öfver sin befogenhet, ty statsutskottet har enligt min uppfattning att utreda frågorna, att hos vederbörande myndigheter inhemta upplysningar, der så erfordras, samt föreslå Riksdagen hvad det anser gagneligt och nyttigt, men det har icke rättighet att uppträda, snart sagdt, såsom det sekreta utskottet under frihetstiden och göra Riksdagen i dess helhet till en obetydlighet samt utskottet till den viktigaste institutionen inom hela Riksdagen. Så har emellertid skett med 4:de och 5:te hufvudtitlarne vid senaste riksdag och så har äfven skett nu med 5:te hufvudtiteln, förmodligen äfven med den 4:de. Det är dock Riksdagen, som har att besluta, alldeles icke stats-

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)*

Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)

utskottet. Hvad angår den föreliggande punkten, har det egna och oförklarliga egt rum, att en reservation af vigt här afgifvits, den enda, Riksdagen torde hafva att fästa sig vid, och då jag helt och hållet delar reservanternas åsigt i denna punkt, får jag upptaga denna reservation såsom min egen och begära, att den måtte vinna kammarens bifall.

Herr Billing: Det beror väl derpå, att man ansett denna hufvudtitels behandling skola försiggå mycket lätt, som talare vid denna dagens plenum ansett lämpligt att till diskussion upptaga allehanda frågor, som ligga temligen mycket vid sidan af den föredragna punkten. Så har man nu begagnat tillfället att göra statsutskottet och dess arbetsätt till föremål för diskussion och kritik. Man har velat lägga statsutskottet på hjertat denna sats: »låt detta vara detta». Jag får för min del säga, att om statsutskottets ledamöter behöfva ställa sig denna regel till efter rättelse, tror jag dock icke, att de behöfva denna förmaning mer än Riksdagens ledamöter i allmänhet, och jag vågar å statsutskottets ledamöters vägnar säga, att nog är det vår allvarliga önskan och vårt ärliga bemödande att låta detta vara detta, d. v. s. söka sätta oss in i hvarje särskild punkt så grundligt som möjligt samt föra de föreliggande ärendena till en för landet så lycklig utgång, som för oss är görligt.

Statsutskottet har emellertid kritiserats för dess arbetsätt och för framgången af dess sträfanden; och man har för oss såsom önskvärdt framhållit det, så att säga, atomistiska systemet för arbetet inom utskottet, d. v. s. att icke någon punkt inom en hufvudtitel på något sätt må kombineras med en annan, samt att den enes åsigt icke må jemkas på grund af andras, särskildt Andra Kammarens. Om nu det uppställda rådet möjligen in abstracto skulle kunna vara riktigt, ehuru jag icke ens medgifver detta, så vågar jag bestämdt säga, att om man ock ställer upp detta system än så ifrigt, så kan det icke i verkligheten tillämpas, liksom att, i samma mån man försöker gå atomistiskt till väga både i reel och personlig mening; i samma mån utträttar man ingenting inom utskottet. Viss är jag derom, att ingen person, som blifvit insatt i utskottet, der kan något uträtta, om han icke vill beträda den så mycket klandrade kompromissvägen. Jag har sett personer, som, innan de kommo in i statsutskottet, med de strängaste ord klandrade kompromissandet der, men jag har aldrig sett någon duglig karl sättas in i utskottet utan att han tvingats att gå aldeles samma väg. Kompromiss är ett fult ord, men det är icke en ful sak. Kompromisser i fråga om moraliska principer och andra principer äro visserligen en ful sak, men att man, om man önskar ett anslag på 100,000 kronor, som icke kan erhållas, tager emot 75,000 kronor, är en kompromiss, på hvilken en förståndig riksdagsman icke tvekar att ingå.

Man har nu sagt, att om statsutskottet går så till väga, som det i många fall gjort, blir kammaren och plenarförsamlingen öfver-

flödigt. Nej, plenarförsamlingen afslår statsutskottets förslag, då den finner sådant gagneligt. Så har den gjort mångfaldiga gånger. Jag ber dock i detta sammanhang få säga, att, enligt min uppfattning, plenarförsamlingen gör mycket oklokt, mycket orätt, då den afslår statsutskottets förslag endast för att påminna statsutskottet, att det icke är en allsmächtig delegation. Ty visst är, att vill man i den praktiska politiken föra något framåt, så bör man verkligen så långt man kan stödja utskottets arbete. Kammaren inser nog lika väl som jag, att har man inom utskottet arbetat sig till öfverenskommelser om en del punkter, som sedan icke gillas af Första Kammaren, så minskas denna kammares ledamöters inflytande vid en följande riksdag. Man säger då från andra sidan: hvad lönar det sig att komma öfverens med Per eller Pål i utskottet, om kammaren icke håller, hvad man här i utskottet för dess räkning går in på. Svara mig icke nu, att jag kräfver, att kammaren alltid skall stödja sina statsutskottsledamöter. Det har statsutskottet aldrig begärt. Men, jag upprepar det, man bör aldrig desavouera statsutskottet för ro skull och för att dess ledamöter må påminnas om att de äro menniskor, utan endast då allvarliga skäl förefinnas för förkastande af gjorda öfverenskommelser.

Dertill kommer, hvad som ju är det vigtigaste, att plenarförsamlingen är dock principalen, hvilken har rätt och skyldighet att, då han tycker statsutskottsledamöterna vara olämpliga eller odugliga kompromissarier, sätta in andra, starkare karlar, starkare i förmågan att stå emot och att drifva fram ärendena.

Herr greve och talman, jag ber om ursäkt, att jag yttrat mig vid sidan om saken, men då statsutskottet här från olika håll anfallits, har jag ansett mig hafva rätt att göra det. Jag ber nu blott att derjemte få yrka bifall till den föredragna punkten.

Grefve Hamilton: Jag ber att med några ord få beröra icke den miliäriska sidan af föreliggande fråga, utan den finansiella, och detta på grund af hvad friherre Klinckowström yttrade. På ett alldeles utmärkt sätt har friherre Klinckowström pläderat för en finansoperation, som skulle vara till gagn för staten. Nej, ingalunda, utan till gagn för en klass af svenska medborgare, för hvilken vi visserligen böra ömma, men blott till viss mån, nemligen för de kapitalister, som behöfva placera penningar.

Han sade, att det skulle vara ett utmärkt sätt att placera ledigt kapital, att inköpa från långgifvarens sida ouppsägbara obligationer, och han åberopade de engelska consols. Att dessa äro för de engelska kapitalisterna aptitliga papper, deruti instämmer jag fullkomligt med friherre Klinckowström, och att det skulle vara för kapitalisterna här i landet särdeles kärkommet, om liknande papper funnes, derpå tviflar jag icke heller. Men ingen lärer väl på allvar påstå, att svenska statens finanser skulle förbättras derigenom att staten nu upptoge lån och, jag vågar påstå, uppträdde i onödan

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.*

(Forts.)

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)*

lånande. Den dag kan komma, då landet behöfver låna och just för det ändamål, talaren åberopade, men vi behöfva icke låna. synes det mig, det är, då statskassan är större, än den någonsin har varit. Herr Wester har låtit påskina, att på grund af det beslut, kammaren fattade i förgår, vår ekonomiska ställning skulle blifvit sämre. Mot detta vågar jag inlägga eu bestämd gensaga. Jag tror nemligen — åtminstone torde undantagen vara få — att de flesta af våra jernvägsanläggningar icke varit till skada i nationalekonomiskt hänseende, utan att de tvärtom bidragit till landets stora utveckling. För de flesta jernvägsföretag har man icke kunnat beräkna att från början erhålla skälig ränta å anläggningskostnaden, och därför är lätt att inse, att få jernvägar startat så fördelaktigt som Ofotenbanan, eftersom staten är garanterad ränta på derå nedlagdt kapital. Man har äfven talat om, att staten skulle förlora derigenom att malm från Gellivare utfördes öfver Ofoten. Men detta har icke afsetts, utan malmen från Gellivare skall fortfarande utskeppas öfver Luleå, och endast Luossavaara- och Kiirunaavara-malmen gå öfver Ofoten. Måhända, herr talman, jag aflägsnat mig från ämnet och ber därför blott att till slut få tillägga, att herr Westers påstående angående ådragna förluster i nationalekonomiskt hänseende sålunda är enligt min åsigt origtigt. Tvärtom torde genom malmexporten landet komma att göra en årlig vinst af 7 å 10 millioner och dess skatteförmåga derigenom blifva större.

Herr Unger: Jag skall icke yttra mig i hufvudsaken, endast med den rätt, som enligt 52 § riksdagsordningen mig tillkommer, uttala mig angående lagligheten af hvad i kammaren sig nu tilldragit. Jag måste dervid inlägga en protest mot den uppfattningen, att man icke i detta sammanhang skulle få tala om Ofotenbanan. Jag förmenar nemligen, att det finnes ett mycket starkt sammanhang mellan denna fråga och den föreliggande, ty å ena sidan anser jag, att det beslut, vi i jernvägsfrågan fattat, manar oss att till det yttersta anstränga oss till landets försvar, och å andra sidan kan jag icke neka till, att den föreliggande frågan sammanhänger med den, huruvida de svenska verkstäderna äro mäktiga att på en gång utföra allt det arbete, som för försvaret och jernvägarne tarivas. Under sådana förhållanden anser jag mig böra protestera mot friherre von Otters protest emot en föregående talares rätt och befogenhet att i sammanhang med nu föreliggande fråga yttra sig angående Riksdagens beslut om anslag till Ofotenbanan, hvilken af friherre von Otter anförda protest, enligt mitt förmenande, saknar stöd af grundlag.

Friherre von Otter: Den ärade talaren på göteborgsbänken rigtade mot mig den uppmaningen att ställa mig till efterrättelse den sats, jag uttalat, att låta detta vara detta. Jag vill visst icke säga, att det icke har förekommit tillfällen, då jag gått utom det

ämne som varit under behandling, men å andra sidan får jag säga, att det exempel han framdrog träffar mig absolut icke. Kammaren torde minnas omständigheterna då frågan om Göteborgs befestande i år var före. Jag anförde såsom skäl för afslag, att den utredning man begärt i befästningsfrågan icke förefans. Detta var anledningen hvarför vi i statsutskottet, såsom betänkandet utvisade, icke tillstyrkte anslaget. Men för min del uttalade jag derjemte det, att, äfven om en sådan utredning hade förelegat, och det icke varit fråga om starkare befästningar än de då föreslagna, jag dock ville motsätta mig dem såsom otillräckliga, i ändamål att få fram denna befästningsfråga hel, till undvikande af att deraf skapades ett nytt Karlsborg.

Den nästföregående talaren protesterade mot min protest mot att sjöförsvarsfrågan sammanblandades med Ofoten-frågan. Jag vill i detta fall icke uppträda såsom grundlagstolkare, men jag hemställer till herrarne, hvart det skulle leda, om vi, då frågan om materiel till flottan föreligger, skulle taga upp hela frågan om Ofoten-banan igen. Jag, som understödt denna banas byggande, ser i henne genom dess nationalekonomiska betydelse just ett medel att kunna utveckla vårt sjöförsvär. Enligt min åsigt är det sålunda orätt att påstå, att beslutet om Ofoten-banan borde verka till minskning eller afslag å det begärda anslaget till flottans materiel.

Friherre Klinckowström: Jag ber kammaren om ursäkt, att jag för tredje gången vid denna punkten uppträder, men jag är dertill föranledd af biskop Billings yttrande, då han för kammaren förklarade, hvad han förstod med ordet kompromiss. Jag kan icke lemna detta yttrande utan erinring, då jag har en helt annan uppfattning af ordet kompromiss än statsutskottet. Detta bör enligt min mening behandla förekommande frågor enligt grundlagens föreskrift, förskaffa sig alla nödiga upplysningar och dervid, såsom herrarne alla hafva sig bekant, kalla vederbörande embetsmän och sakförståndige inför utskottet, sålunda åstadkomma den utredning, som för utskottet på egen hand icke varit möjlig, och sedermera föreslå hvad utskottet anser vara för landet nyttigt. Men att inom utskottet behandla frågorna så, att de efter utskottets önskan blifva besvarade, det anser jag vara att gå utom den befogenhet som tillkommer utskottet, ty, mine herrar, det tillhör Riksdagen och icke utskottet att besluta rörande frågorna. Riksdagen skulle göras öfverflödig af utskottet, om den icke hade rättighet att bestämma öfver frågornas utgång; därför har den blifvit vald af svenska folket. Amiral von Otter, sjelf ledamot i statsutskottet, talade, då han först uppträdde, så vidt jag nu kan påminna mig, derom att statsutskottet söker grundligt behandla och utreda hvarje i utskottet föreliggande fråga. Jag ber att här få anföra ett färskt exempel på motsatsen. I pag. 29 af utskottets förevarande betänkande, mom. 5, återfinnas följande ord: »att Kongl. Maj:ts i punkten 5:o under femte hufvud-

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)*

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)*

titeln i statsverkspropositionen gjorda framställning angående flottans läkarestat icke må af Riksdagen bifallas.» Mina herrar! Jag tror icke, att många af Första Kammarens här närvarande ledamöter, med undantag af min ringa person, hafva den kongl. statsverkspropositionen tillgänglig, der, såsom herrarne hafva sig bekant, femte hufvudtiteln återfinnes. Flertalet uti denna kammare bör vid denna punkt få veta, hvad i propositionen förekommer, men jag tror de flesta skola säga: vi veta det icke, ty vi hafva icke denna proposition med oss. Då återstår mig endast att fråga, hvarför icke statsutskottet behagat i sitt eget betänkande hänvisa till den sida i propositionen, der nämnda punkt återfinnes, för att för hvar och en, som vill taga reda på densamma, tydliggöra denna sak. Nog tycker jag, att statsutskottet i en punkt, som upptog så lång tid af diskussionen, kunnat skaffa oss denna lilla upplysning. För öfrigt vidhåller jag min förut gjorda hemställan om bifall till reservationen och afslag å hvad som förekommer i den nu föredragna 10:de punkten af statsutskottets utlåtande.

Herr Nyström, Carl: Då här statsutskottets ställning och arbetssätt kommit på tal, och särskildt biskop Billing jemfört kompromissförfarandet med hvad han med ett måhända mindre egentligt uttryck kallade det »atomistiska tillvägagångssättet», må det tillåtas mig att säga ännu några ord om denna sak, helst jag för, snart sagdt, endast några minuter sedan varit i beröring med och haft känning af denna egendomlighet i statsutskottets arbetssätt. Ty jag visste verkligen icke, då frågan om de 2,800 kronornas förhöjning uti flottans läkarestat förelåg, att i denna ingick ett slags öfverenskommelse, att den icke skulle göras till föremål för gemensam votering. Jag begrep därför icke friherre von Otters ord, att man icke skulle röra vid denna sak, ty då ramlade något annat, som anginge en viktigare fråga. Att det här gälde en af dessa kompromisser, förstod jag ej, förrän biskop Billings yttrande gjorde detta klart för mig. Jag säger om denna sak detsamma som herr Wieselgren, att jag icke underkänner statsutskottets rätt och pligt att fungera icke blott såsom utredningsdelegation, utan äfven såsom mäklare för att komma till ett önskad resultat. Gerna må för mig statsutskottet iakttaga dessa båda regler, det är blott en svårighet, som härvid möter. Huru skall man låta oss menige veta, hvad herrarne i utskottet för vår räkning uppgjort? Ty det är af största vikt, att vi lära känna dessa aftal, så att vi icke genom vårt okunniga inskrifande störa utskottets syften och rubba dess cirklar, såsom hände med Archimedes. Något sätt borde utletas, hvarigenom detta låte sig göra. Om man skulle tänka sig ett litet tillägg till utskottets betänkande, ett slags codicill, innehållande t. ex. i nyss afhandlade fråga: här står ett anslag af 2,800 kronor till förhöjning i flottans läkarestat, men det är förbjudet att tala derom eller göra ändring i utskottets förslag, emedan det i sjelfva verket rör pansarfartyg;

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.*
(Forts.)

eller, för att använda biskop Billings exempel: här står 75,000 kronor, det är mycket otillräckligt, men vi böra taga det, emedan vi annars få ingenting. På detta sätt blefve begripligt och klart, hvarför i ett visst antal fall icke blott statsutskottet sjelf antagit, utan äfven vi böra antaga en post, som, då den pröfvas på grund af sin innebörd och ej på grund af sina allianser, synes mindre tillfredsställande. Jag erkänner, såsom sagdt, att det finnes fall, då hvar sak icke bör pröfvas i och för sig sjelf, men jag tycker, att det vore så fint uttänkt, om statsutskottet på något sätt läte oss veta sina hemliga vägar, så att vi icke i ovisshet om dessa fatta beslut, som kunna inverka hindrande på utskottets diplomati och sålunda af ovetenhet göra skada.

Herr Wieselgren: En af statsutskottets medlemmar, min högt ärade vän, har replikerat å hvad jag tillätit mig yttra om statsutskottet såsom Första Kammarens kompromissarier. Han nämnde, att det aldrig bör komma i fråga att kompromissa om moraliska grundsatser, men deremot så mycket mera om ekonomiska. Nu har, såsom herrarne veta, statsutskottet enligt grundlagen icke att befatta sig med moraliska, utan endast med ekonomiska ärenden, och af denne ledamots yttrande framgår således alldeles oförtydligt, att statsutskottet enligt hans uppfattning bör vara ett slags general-kompromissarie, har detta såsom sin hufvudsakliga uppgift vid utförande af sin grundlagsenliga verksamhet. Jag erkände förra gången jag hade ordet, att det finnes många fall, då ett sådant förfarande kan vara berättigadt, men jag påstår, att det finnes andra, då det icke är berättigadt, och jag vill närmare förklara denna min uppfattning på så sätt, att jag säger, att i sådana anslagskraf, som stå i nära förhållande till den *sedliga uppfattningen* af våra förpligtelser, dit jag räknar budet att värda och akta ej blott fader och moder, utan ock det land, vi ärft af våra fäder, vårt fosterland, i de anslagsfrågor således, som röra fosterlandets försvar, anser jag, att kompromisser så litet som möjligt böra komma till användning. Hvad blir följden annars, mina herrar? Första Kammaren har *en* ståndpunkt, den är känd öfver hela riket. Andra Kammaren har en annan, som är från den förra divergerande. I utskottet bryta sig dessa de tvenne kamrarnes meningar; man tycker, att brytningen är obehaglig, och för att undkomma den — hvad gör man? Man kompromissar. Genom detta ständiga kompromissande i försvarsfrågor har det uppstått jemte en Första Kammarens ståndpunkt och en Andra Kammarens ståndpunkt en tredje sådan — statsutskottets kompromiss-ståndpunkt. Jag skulle kanske kunna förlika mig äfven med detta, om blott denna senare vore ständigt densamma, om den vore faktiskt bestämd och real. Men det är den icke. Vi veta alla af erfarenhet, att den är ganska vacklande, ganska sväfvande; och följden häraf blir, att den genom utskottets inflytelse på kammaren påverkar vår ståndpunkt, som också blir vacklande. Det är detta,

Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)

jag länge med grämelse anmärkt. Att jag i dag uttalat det offentligt, föranledes af den anmaning, statsutskottsafdelningens ordförande gaf oss: »låt detta vara detta!» Ja, »låt detta vara detta» och speciellt i försvarsfrågor, ty vi komma verkligen annars allt för ofta i en högst obehaglig ställning. Icke därför, att vi icke hafva utmärkta män i statsutskottet. Jag menar icke, att deras utmärkthet skulle bestå i förmågan att kompromissa; nej, den beror på helt andra grunder. Men deras utmärkthet i andra afseenden gör dem nog äfven till utmärkta kompromissarier, och följderna af deras skicklighet i att mäkla är, att vi måste finna oss vid *deras* ständigt sväfvande synpunkter. Så nödgas vi släppa vår egen uppfattning för att med våra röster stödja en annan; och om den också kan tyckas ligga inom Första Kammarens intressessfer, vet man dock till slut icke, hvar man egentligen har Första Kammaren. Detta är mycket illa, för så vidt våra försvarssträfvanden verkligen skola vinna fortgång. Såsom vi veta, hafva dessa vunnit mycken »favör» i den allmänna opinionen, jemfördt med förhållandet för tjugu år sedan. Det förhållandet är att taga vara på; men det göra vi icke genom att grumla uppfattningen om hvad Första Kammaren verkligen vill. Huru, frågar man då, skola vi komma till något resultat? Jo, mina herrar, grundlagen innehåller verkligen bestämmelser i det afseendet. Om, sedan kamrarne fattat beslut, sådana skiljaktigheter förefinnas mellan Första och Andra Kammaren, att någon sammanjemkning ej är möjlig, skola vissa frågor förfalla, men i andra, och just anslagsfrågor, bestämmas — gemensam votering. Att undvika gemensam votering, det är således att undvika det grundlagsenliga sättet att lösa uppkomna konflikter. Jag vågar därför ock säga, att icke kompromiss-systemet, utan den gemensamma voteringen är den grundlagsenliga lösningen af konflikter kamrarne emellan i frågor rörande anslag till rikets försvar.

Herr Alin: Jag skall anhålla att få yttra mig om en fråga, som enligt min mening ligger närmare den nu förevarande än det diskussionsämne, som af de siste ärade talarne behandlats. Det ämne, som förut af en och annan talare berörts och af friherre von Otter i hans första anförande förklarats icke höra till saken, men som han i sitt andra anförande sjelf upptog såsom egande bestämdt samband med denna sak, det var det beslut, som af kammaren fattades i onsdags. För min del kan jag icke dela den åsigt, han i sitt sista anförande uttalade, att detta beslut är egnadt att befrämja landets trygghet och stärka dess försvar. Jag fruktar för min del motsatsen. Men vore det så, att både anhängarne af beslutet och motståndarne till detsamma komme till den konklusion, till hvilken friherre von Otter kom genom en för mig mycket märkvärdig, men med afseende på resultatet mycket tillfredsställande logik, nemligen att man borde bevilja stora försvarsanslag, då medförde beslutet visserligen en nyttig följd för landet. För min del vill jag säga, att jag

auser i det beslutet ligga en anledning att med ökad kraft sörja för försvaret, och jag beklagar fortfarande, att förslaget om Ofotenbanan icke ställts i direkt och oupplösligt samband med vidtagande af militära trygghetsåtgärder. Jag beklagar också, att de anslag, som i år begäras för flottan, äro så väsentligt mindre än de, som begärdes för åren 1897 och 1898. Man hade tvärtom kunnat vänta, att den rika tillgång på statsmedel, som finnes i öfverskotten, skulle föranleda framställningar från regeringens sida om större anslag än hittills för flottans behof. Jag vill uttala min förhoppning om, att den nödvändiga konsekvens, som enligt min mening det i onsdags fattade beslutet innebär, eller kraftiga bemödanden att på olika håll stärka försvaret, också måtte föranleda, att de rika tillgångar, som finnas, måtte i största möjliga utsträckning tagas i anspråk i regeringens propositioner, särskildt med afseende på flottan. Det skulle vara ett godt minne från öfverskottens tider att hafva fått en försvarsduglig flotta. Det skulle stärka icke blott landets materiella kraft, utan äfven folkets moraliska kraft genom att höja dess själfkänsla.

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)*

Jag kommer att rösta för det högre anslaget.

Herr Törneblad: Jag skall icke repetera den diskussion, som egde rum i onsdags, men då jag i många år dels såsom ordinarie ledamot, dels såsom suppleant tillhört statsutskottet och känner till dess arbetssätt och de resultat, som inom detsamma blifvit uppnådda, har jag ansett mig skyldig att säga några ord härom.

Det har sagts, att statsutskottet inlåter sig på kompromisser. Hvad betyder kompromiss i politiskt afseende? Dermed menas, att, då under öfverläggningen i kamrarne eller i deras delegationer kammare står mot kammare eller grupp mot grupp, man försöker att om möjligt åstadkomma en sammanslutning just för att befordra hvad man anser för ett vitalintresse med uppoffrande af ett mindre intresse. Och om kammarens ledamöter tänka tillbaka på allt hvad som är vunnet under de senare åren både i försvarshänseende och kulturhänseende, skola kammarens ledamöter icke jäfva det omdöme, jag fäller, att man på öfverenskommelsens väg har lyckats åstadkomma ganska goda resultat i det hela, om också ett eller annat berättigadt behof fått stå tillbaka ett eller annat år eller möjligen helt och hållet. Och det är detta, att vinna verkligen hvad man åsyftar, om också icke i samma grad som man hoppats, det är det, tror jag, man i statsutskottet försöker åstadkomma. Man har icke försökt undvika gemensam votering, men man har försökt undvika att *tappa* vid gemensam votering, och jag behöfver i det fallet icke erinra om annat än de åtskilliga gånger, då den ärade talaren på elfsborgsbänken har sagt inför kammaren: »ja, vi träffas vid den gemensamma voteringen.» Det är många af denna kammarens ledamöter, som erinra sig detta, och för att undvika den faran, har man understundom släppt ett i hopp att få ett annat. Det må nu så

Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)

vara, att man icke bör kompromissa om vitalintressen och särskildt i fråga om försvaret, men jag ber dock att få påminna, att hela vårt försvar för närvarande är grundadt på en kompromiss, som hade sitt ursprung från 1873 och 1885 fick sin första tillämpning, med utbyte af 30 procent mot 12 dagar, och det just genom stark medverkan af samme ärade talare på göteborgsbänken, som i dag så strängt fördömt kompromisserna och så svårt beklagat sig öfver det inflytande, som de haft på kammaren. Äfven jag har medverkat dertill och ångrar det icke, likasom antagligen ej heller han. Men om något haft inflytande på kammaren i den ifrågasvarande vägen, så är det kompromissen rörande afskrifningen af grundskatterna och indelningsverket.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens friherre von Essen: Ehuru diskussionen nu kommit litet på sidan om sjelfva den fråga, som föreligger, anser jag dock hvad som yttrats i afseende på kammarens gillande eller ogillande af statsutskottsledamöternas handlingssätt vara af den vikt, att jag, som under många år haft äran att vara ledamot af detta utskott, anser mig med några ord böra beröra statsutskottets ställning till förekommande frågor. Det är särskildt med afseende på hvad den ärade talaren på göteborgsbänken anförde, som jag skulle vilja yttra mig. Han ansåg, att när det gäller högre statsintressen, förfaller all fråga, huruvida det kan vara klokt att göra så eller så, utan då bör man hålla fast vid sin ståndpunkt, men han tillade, om jag mins rätt, att när det icke gäller moraliska grundsatser, hvarmed statsutskottet ju i regeln icke har att göra, borde man söka komma till en uppgörelse; och han tillade särskildt, att försvarsfrågan borde räknas till det förra området. Jag konstaterar, att under de många år, jag varit ledamot i statsutskottet, hafva flere högt aktade män dit inträdd med samma åsigt som herr Wieselgren. De hafva varit alldeles fast bestämda, att i sådana punkter icke något medgifvande skulle ske. Men de hafva sällan lyckats, utan resultatet har blifvit ett helt annat. Man vet t. ex., att motståndarne icke skola uppgifva sin ståndpunkt, och så har man gjort sina beräkningar öfver majoriteten i Första och Andra Kammaren, och då har understundom risken varit stor, att ett viktigt anslag skulle reduceras till en obetydlighet. Statsutskottets ledamöter hafva då försökt att träffa öfverenskommelse och med god vilja på ömse sidor få fram det bästa möjliga för landet. Jag minnes mycket väl första gången, då man i statsutskottet stod tolf mot tolf, ty de första åren af den nya riksdagsordningens tillämpning brukade ledamöterna stå blandade inom kamrarna. Men sedermera har ju mångfaldiga gånger under årens lopp uppgörelse skett mellan de olika meningarna, så att icke kammare stått emot kammare, ett förhållande, som jag anser olyckligt för en god lösning af frågorna.

Hvad sjelfva frågan beträffar, som här föreligger, har det verkligen förefallit mig märkvärdigt nog, att man kunnat sätta den i sammanhang med det beslut, som fattades föregående dag rörande jernbanans byggande i Norrland. Det kan icke hafva inflytande på *dessa* frågor, för så vidt icke medel saknas för de anslag, som begäras. Jag kan icke finna någon anledning till att visa dåligt humör öfver det fattade beslutet, men jag finner det mycket naturligt, att de, som i likhet med herr Alin anse, att faran för landets trygghet och säkerhet nu är större än förut, så mycket som möjligt söka stärka landets försvarskrafter.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Nordenfalk: Jag skall icke inlåta mig på den tvist, som uppstått mellan kammaren och dess statsutskottsledamöter angående dessas sätt att kompromissa. Men det synes, såsom om härunder den stackars flottans anslagsbehof vore i fara att blifva glömda. Jag kan dock ej underlåta anmärka, att, såsom af betänkandet synes, någon kompromiss åtminstone icke ingåtts i denna punkt, och utskottets hemställan lär derför kunna bifallas.

Då jag nu har ordet, återgår jag till friherre Klinkowströms yttrande för en stund sedan och hans särskildt mot hans excellens herr statsministern rigtade kritik öfver det mottagande, en herr friherrens vid en föregående riksdag väckt motion om ett större lån till flottans iordningställande rönte. Ehuru jag då ej hade äran tillhöra Riksdagen, minnes jag väl den uppmärksamhet, detta förslag ådrog sig, och jemväl herr statsministerns svar derpå. Det var — jag ber om ursäkt, om jag icke återgifver det korrekta, i alla fall var det intryck, jag fick af detsamma, att han svarade — »hvarför låna, då vi hafva pengar i kassan?» Mig förefaller, som om skillnaden emellan de båda uppfattningar, som togo sig uttryck i dessa yttranden, icke var så stor, som den ärade motionären synes föreställa sig. Lånesumman var en stor summa, jag minnes icke på siffran hvilken, men låt oss antaga några och fyrtio millioner. Detta belopp kan naturligtvis icke användas på ett år, utan t. ex. på sju år. Men sju i fyrtio gör sex, och skulle icke då emellan de båda uppfattningarna kunna kompromissas så, att anslaget till flottans nybyggnad höjdes till sex millioner kronor om året, hvilket utginge af föreliggande tillgångar och, i den mån de något år ej räckte till, anskaffades genom lån? På det viset skulle alla blifva nöjda, friherre Klinkowström, flottan och alla försvarsvänner: flottan blefve iordningställd på 7 år, och det kunde ju hända, att vi ej behöfde låna något alls!

Nu lär väl häråt denna gång ej vara något att göra, men vill man få flottan på bättre fötter, är det väl klokare att bevilja det belopp, som statsutskottet föreslagit, än att afslå dess hemställan.

{Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)

Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)

Herr Lundeberg: Jag har icke varit i tillfälle att följa hela diskussionen, hvarför jag kanske icke kan bemöta så synnerligt af hvad som här blifvit sagdt, och dessutom skulle det kanske vara öfverflödigt, då jag erfar, att så många af mina kamrater stält sig i breschen för utskottet. Några ord ber jag att i alla fall få nämna. Hvad den siste ärade talaren framhållit, förefaller också mig ganska besynnerligt, att nemligen statsutskottet anfallas just i denna punkt, der det icke har varit någon kompromiss ifrågasatt, utan der kamrarnes ledamöter stått emot hvarandra och der man sålunda kommit till det slut, som för åtskilliga talare tyckes vara ett önskemål vid behandlingen af våra anslagsfrågor, nemligen en gemensam votering. Det förefaller mig, som om anmärkningen vid denna punkt icke kommit på sin rätta plats. Men då säger en talare på göteborgsbänken — tagaude såsom ingångsspråk hvad afdelningens ordförande yttrat — »låt detta vara detta», och med det som motiv kommer han in på en ganska grundlig upptuktelse af statsutskottet, som i sitt arbete finner brytningar mellan kamrarne obehagliga och därför af bekvämlighetsskäl ingår kompromisser, hvarpå frågorna komma att blifva lidande. —

Jag behöfver icke fästa den ärade talarens uppmärksamhet på de åligganden, som tillkomma statsutskottet, äfvensom den rätt, som är förbehållen statsutskottet. Det heter i 39 § riksdagsordningen: »statsutskottet åligger att granska, utreda och uppgifva stats- och riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning samt föreslå ej mindre hvad till deras behof erfordras» etc. Af sjelfva innebörden utaf denna lydelse framgår väl oförtydligt, att utskottet icke skall säga ja och amen till allt hvad som förelägges det till behandling, utan att utskottet äfven skall ingå i pröfning och efter sitt bästa omdöme föreslå, hvad som af denna pröfning framgår. Nå, då säges det, att utskottets ledamöter falla för frestelsen och för det tunga arbetet, som föranledes af att hålla hårdt på anslag, som särskildt äro för Första Kammaren tilltalande. I det fallet ber jag få taga fram endast ett litet exempel. Det kommer ett anslagskräf från Kongl. Maj:t på t. ex. 100,000 kronor för ett mycket viktigt ändamål. Inom utskottet väcker detta anslag icke odelade sympatier. Det till och med kan gå så långt, att en mäktig del af utskottet anser, att icke något anslag bör beviljas. Ar det då orätt af dem inom utskottet, som hafva en annan åsigt, att de, i stället för att ställa sig alldeles omöjliga för något tillmötesgående, acceptera en siffra, som kan vara möjlig att få utskottet att ena sig om. Är detta orätt? Jag tror det icke. Det vanliga är väl, att när ett ärende kommer ifrån utskottet och der vunnit temligen allmän tillslutning, har det också haft de bästa utsigter att kunna föras fram i Riksdagen, då deremot, i fall ärendet kommer fram, som i denna punkt, med 12 emot 12, sannolikheten att frågan går igenom i Riksdagen är mycket ringa. Det beror åtminstone på en slump, om det lyckas.

Dessutom är det en annan sak, som äfven får tagas i betraktande, huruvida det nemligen icke är fördelaktigare att genom detta jemkande, detta mötande från ömse sidor och detta öfvervägande af de olika skälen komma derhän, att åsigter, som förut varit fullkomligt stridiga, kunnat jemka i hop sig, så att det till sist ingår i allas medvetande, att det ändamål, hvarför anslaget är begärdt, verkligen är fullt befogadt. Jag tror, att endast den pointen har så stor betydelse, att det är fullt berättigadt att, endast från denna synpunkt, försöka sammanjemka åsigtorna inom utskottet.

Dessutom torde utskottet dertill hafva full befogenhet af ett annat skäl, nemligen af hvad som i § 63 riksdagsordningen är ålagdt utskottet. Det säges der: »stanna kamrarne öfver någon fråga uti hufvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall utskottet söka att de olika meningarna, så vidt möjligt är, sammanjemka.» Ja väl, säger man, men sammanjemkningen börjar redan på förhand. Ja, är det icke bättre att från början söka leda stämningen in uti en möjlig fåra än att drifva arbetet derhän, att framgången blir en chimère eller blir mera oviss och mindre hoppingifvande, än om detta förberedande arbete hade varit gjordt.

Jag hörde det yttrande fällas, att genom detta kompromissarbete kan Riksdagen varda öfverflödigt, ty statsutskottet lade ett sådant tryck på Riksdagen, att denna icke hade annan råd än att följa statsutskottet. Ja, mina herrar, men man kan vända om satsen. Skulle statsutskottet vara skyldigt att absolut ställa sig på en bestämd ståndpunkt och icke hafva någon sammanjemkningsrätt, då vore statsutskottet obehöfligt, ty då vet jag icke, hvartill detta utskott skulle tjena. Det vore då bäst, att Riksdagens kamrar, hvar för sig, toge hand om sakerna, och de hårda brytningar, som nu ske inom utskottet, finge då försiggå inom Riksdagens kamrar. Att detta skulle lika väl befordra ett godt resultat som det hårda arbete, som utskottet haft, det vågar jag, för min del, likvisst betvifla. Jag vågar dessutom påstå, att, huru illa det kan kännas och uppfattas af åtskilliga ledamöter, som tycka att utskottet framkommit med för små anslag, det kräft ett ganska hårdt arbete mången gång att komma ens till detta obetydliga resultat. Men genom detta arbete — jag betonar det å nyo — har man icke allenast vunnit något i anslagsväg, man har framför allt vunnit ett förtroligt samarbete inom utskottet och en tillslutning inom detsamma till uppfattningar, som för visso icke skulle hafva framkommit, derest man från början satt hårdt emot hårdt.

Jag tror sålunda, att statsutskottet icke är förtjent af så mycket klander för sitt arbetsätt, som här kommit detsamma till del.

Herr Wennerberg: Det ogillande af regeringens proposition i afseende på jernvägen till Ofoten, som jag ansåg för min skyldighet att i förgår qväll uttala, och sorgen öfver det beslut, som då af

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)*

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)*

kammaren fattades, en sorg, som väl sent kommer att lägga sig, skall ingalunda förhindra mig att med glädje omfatta, nu som alltid, då det gäller vårt försvar, den af Kongl. Maj:t framlagda propositionen i detta ämne.

Herr Reuterswärd: Jag skall inskränka mig till att i alla delar instämma med herr Wennerberg.

Herr Hasselrot: Med anledning af hvad som under behandlingen af detta ärende förekommit, skall jag be att få uttala en bestämd protest emot hvarje försök, vare sig från talmansstolen eller från enskild ledamot, att inskränka den yttrandefrihet, som grundlagsenligt tillkommer hvarje ledamot af kammaren. Enligt § 52 riksdagsordningen eger en hvar »rätt att till protokollet fritt tala och utlåta sig i alla frågor, som under öfverläggning komma», och detta stadgande kan jag icke fatta annorlunda, än att man, i sammanhang med en fråga, som förekommer till öfverläggning, också må beröra sådana frågor, som med denna på ett eller annat sätt hafva gemenskap. Såvidt jag förstår, har under den diskussionen, som nu föregått, denna grundlagsenliga rätt icke öfverskridits.

Herr von Ehrenheim: Den fria yttranderätt, herr Hasselrot påyrkade, läser väl äfven böra omfatta rättigheten för ledamöter i kamrarna att erinra sina kamrater, att de afvika från ämnet.

Hvad åter det beträffar, att talmannen skulle hafva använt sin myndighet under denna öfverläggning, så har det bestått deri, att han genom sekreteraren fäst en talares uppmärksamhet på, att han afvikit något mycket ifrån ämnet. Det är icke annat än ett privat meddelande från talmannen till talaren. Ställer han sig denna erinran till efterrättelse, så lär kammaren icke hafva någon rättighet att tvinga honom fortsätta att tala. Ställer han sig den icke till efterrättelse, då ankommer det på talmannen, om han anser sig böra vidtaga några mera energiska åtgärder för att vinna rättelse.— Först i denna händelse har åtgärden någon offentlig betydelse och kan blifva föremål för öfverläggning inom kammaren. Jag ber för öfrigt få fästa uppmärksamheten derpå, att 51 § riksdagsordningen ålägger talmannen att »vidmagthålla ordning vid sammanträdena» och det lider intet tvifvel, att till ordningen vid våra sammanträden hör att undvika en från det föredragna ämnet alltför mycket afvikande diskussion.

Häri instämde herr *Reuterswärd* med flere af kammarens ledamöter.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Sandberg*, att

kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den vid förevarande punkt afgifna reservation. *Anslag till krigsfartygs-materiel.*

(Forts.)

Härefter gjorde herr talman propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Klinckowström* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 10 af sitt utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid förevarande punkt afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 23.

Punkterna 11—22.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad fördraging af statsutskottets nedannämnda, den 29 och 30 nästlidne mars bordlagda utlåtanden:

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Jönköpings stad af ett område af förra landshöfdingebostället Ryhof;

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Upsala stad af vissa lotter af den kronan tillhöriga s. k. Upsala hofstalläng i Upsala län;

*Anslag till
krigsfartygs-
materiel.
(Forts.)*

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Arkelstorp n:o 1 i Kristianstads län hörande lägenheter;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till kungsgården $3\frac{5}{8}$ mantal Ribbingelund n:o 1 i Södermanlands län hörande utängar;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af två under länsmansbostället $\frac{1}{4}$ mantal Boberg n:o 1 i Östergötlands län lydande lägenheter;

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från förra majorsbostället 6 mantal Gudhem n:is 1—9 i Gudhems socken och Gudhems härad af Skaraborgs län för utvidgning af Gudhems församlings kyrkogård;

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring från länsmansbostället ett halft mantal Stenum n:o 3 Stommen i Stenums socken och Valle härad af Skaraborgs län; samt

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Venersborgs stad af vissa delar af tomterna n:is 428 och 429 i kvarteret Blomman der i staden m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 29 och 30 nästlidne månad bordlagda betänkande n:o 15, i anledning af väckta motioner om ändringar i tullbevollningen.

*Höjning af
tullen å tallfrö.*

Punkten 1.

Herr af Burén: För att skydda våra skogar ifrån ödeläggelse, väckte jag år 1895 en motion i denna kammare. År 1896 förnyades denna motion af mig jemte ett stort antal ledamöter icke allenast i denna, utan äfven i Andra Kammaren. Alla dessa motioner, som då väcktes, blefvo, såsom en talare inom denna kammare då föreslog, nedlagda i eu och samma påse och skickades till Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t tillsatte, med anledning af dessa motioner, en komité, den s. k. skogskomitén, som ännu fungerar. På uppmaning af en utaf dess ärade ledamöter har jag väckt denna motion om höjd tull på tallfrö. De skäl, som föreligga, äro, enligt mitt förmenande, synnerligen bevisande för nödvändigheten af att någonting göres här vid lag. Jag har därför icke heller kunnat bifalla utskottets förslag, som visserligen höjer tullen, men, enligt min åsigt, icke tillräckligt. Det är nemligen här icke fråga endast om ett tullskydd, det är fråga om att utestänga ett mycket skadligt och för oss myc-

ket farligt fröslag, som visat sig vara för våra skogar synnerligen förödande. Man har nemligen efter 20 à 30 år måst nedhugga skogar, hvilka uppväxt ifrå detta utländska, i synnerhet tyska tallfrö. Detta frö har icke allenast på detta sätt visat sig skadligt för våra skogar, utan varit skadligt äfven så till vida, att det smittat andra skogar, som legat bredvid. Våra svenska skogar, som uppväxt ifrå svenskt tallfrö, hafva också till följd häraf blifvit skadade och på ett eller annat ställe har man varit tvungen att nedhugga äfven dem.

*Höjning af
tullen å tallfrö.
(Forts.)*

Under den resa, som den kongl. skogskomitén företog under förlidet år, gjorde komitén den erfarenhet, att det lyckligaste vore, om importförbud på detta frö kunde komma till stånd. Men då åsigtarna inom Riksdagen torde vara emot alla prohibitiva åtgärder, har jag tagit mig friheten föreslå en tull, som jag tror skulle verka detsamma som ett importförbud.

Nu säger utskottet, att detta bör man icke göra, utan möjlighet bör beredas, att äfven import må ega rum. Jag tror tvärtom, att detta är mycket farligt. Utskottet har dessutom sagt, att frö skulle kunna komma ifrå Finland och Norge, der med det svenska fröet jemförliga kvaliteter kunna erhållas. Men det är ingen säkerhet, att icke tyskt och annat utländskt frö skulle kunna levereras som finskt och norskt. Detta utskottets motiv håller således, enligt min uppfattning, icke streck. Och då vi dessutom inom vårt land hafva fullt tillräckligt med utmärkt tall- och graufrö, synes det mig icke vara någon fara för att bifalla den af mig i ämnet väckta motionen, hvarför jag anhåller om bifall till deusamma.

Herr Almqvist: Såsom kammaren behagade finna, har utskottet, i likhet med motionären, ansett att eu förhöjning i tullen å tall- och granfrö borde vidtagas, och utskottet har dervid föreslagit, att tullen på tallfrö måtte höjas från 50 öre till 3 kronor pr kilogram och för granfrö från 50 öre till 1 krona pr kilogram. Detta är en så väsentlig förhöjning i dessa tullsats, och utskottet har i denna sak gått motionären så pass till möte, att han borde i detta afseende vara belåten. Den förstnämnda tullsatsen utgör nära 30 procent och den sistnämnda tullsatsen 40 procent af varans värde. Men motionären är icke belåten, utan han vill att tullen skall vara så hög, att den verkar såsom ett importförbud. Jag tror, att detta förhållande nära nog uppnås med den tullsats, som utskottet föreslagit. Då man vet, att produktionen inom vårt land af dessa frösorter icke hvarje år är tillräcklig för behovet, utan att man måste införa frö från annat håll, och då man kan från Finland och Norge erhålla frö af lika god beskaffenhet som det här i landet producerade, så synes, att man icke bör sätta tullsatsen å dessa artiklar så högt, att det blir omöjligt att införa sådant frö från andra länder. Det synes mig därför, som om den tullsats, som utskottet föreslagit, borde vara

*Höjning af
tullen å tallfrö.*
(Forts.)

till fyllest, och man bör åtminstone låta den få tillämpas, till dess man får se, huru den kommer att verka.

På dessa grunder och med anledning af hvad utskottet i öfrigt anfört, anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Nordenfalk: Äfven jag kan vitsorda de sorgliga förhållanden, som ega rum på sådana trakter, som äro kultiverade medelst importeradt tyskt tallfrö? Vestra och södra Sverige började måhända förr än någon annan landsdel — nemligen för 25 å 30 år sedan — att i större skala kultivera kaltrakter och inköpte för ändamålet tyskt tallfrö, vare sig det icke fans tillgång till annat sådant eller emedan man icke då hade gjort sig reda för den vigt, godt frö egde för trädets framtida beskaffenhet. Det skulle vara önskvärdt, att kammarens ledamöter sjelfve hade tagit kännedom om huru det ser ut på de trakter, som besåtts med tyskt frö. Hvad der växer kan icke kallas skog, utan ett mellanting mellan träd och buskar. Veden blir ytterst lös, trädet grenar sig ända från roten, och då det någon gång blir ett slags stam, qvistar den sig icke så, att det blir ett timmerträd. Stamdelaarne mellan qvistkransarne stå ej heller rätt, utan snedt i förhållande till nästa qvistkrans. Med ett ord: de jordegare, som haft oturen få marken kultiverad med sådant frö, måste hugga ned alltsammans, ty det duger icke till annat än dålig ved. Det är att anmärka att, efter hvad personer, som undersökt förhållandena i Tyskland, veta, frö tages jemväl af dåliga marbuskar, och förmodligen är det detta frö, som går in i handeln. — Utskottet har följt importen till och med året 1896. Men jag tror mig veta, att äfven under 1897 har stor import egt rum öfver Malmö. Man har sökt taga reda på, hvart denna importerade vara har gått, och man har funnit, att den gått dit, derifrån frö köpes till vidsträckta kretsar, och mången, som ej skaffar sig frö derifrån han med säkerhet vet att endast svenskt frö tillhandahålles, har fått det tyska fröet inblandadt i sina sådder. Jag tror mig kunna säga, att det tyska frö, som i allmänhet erhålles i Sverige, är absolut odugligt; det är för oss ett slags importeradt ogräs, och därför vore ett importförbud lämpligast. På de skäl utskottet anfört vågar jag likväl icke göra något yrkande härpå, utan endast på en hög tull, en tull, som verkligen är tilltagen så, att den gör tjänst som importförbud. Jag ställer mig dock uttryckligen på denna ståndpunkt och kan icke gå in på hvad utskottet anfört i fråga om lämpligheten att höja tullen på den grund, att ett tillräckligt högt tullskydd skulle öbereda tillfälle till arbetsförtjenst för den mindre bemedlade befolkningen på landsbygden. Det är nemligen min åsigt, att den tull icke kan sägas vara väl afvägd, som fördyrar kultiveringen af vår skogsmark.

Hvad beloppet af tullsatsen beträffar, tror jag, lika med herr af Burén, att den gerna kan sättas till 4 kronor. Vi må komma i håg, att priset på tallfrö stundom uppgår till 10 kronor pr kilogram, och jag vet att det stundom stått högre, dock möjligen beroende derpå,

att varans grobarhet varit ovanligt stor och att den varit synnerligen väl rensad. Om priset för tallfröet skulle uppgå så högt, som nu är angifvet, synes det temligen säkert, att man med en tull af 3 kronor skulle kunna från Tyskland leverera frö med någon förtjenst. Jag anser därför, att en tull af 4 kronor gerna kan åsättas. Hade utskottet velat gå så långt som att begära hos Kongl. Maj:t, att den nya tullsatsen genast måtte träda i kraft, skulle jag för min del icke haft något deremot. Men då så icke skett, vill jag ej framställa yrkaude här om, utan endast att tullsatsen å tallfrö måtte af Riksdagen höjas till 4 kronor. Jag är visserligen icke absolut säker på, att det icke ändå skulle löna sig att importera tyskt frö, men jag tror dock, att anledning till sådan farhåga kan auses i väsentlig mån undanröjd med antagande af denna tullsats.

Man kan måhända invända, att vi i vissa fall behöfva köpa utländskt tallfrö. För så vidt denna invändning afser köp af frö till uppdragande af Weymouthstall och andra dylika främmande tallslag, så är importen här af, såsom afseende prydnadsplanteringar, så ringa, att man icke kan tillmäta denna omständighet någon betydelse. I allmänhet lära vi icke kunna tänka oss något utländskt barrträdsdrag, som skulle kunna ersätta vår tall och gran. Men visserligen har det inträffat, att vi vid dåliga fröår hos oss behöft vända oss till Norge och Finland för att derifrån erhålla tillskott i förråden af tallfrö. Detta är dock undantag, som torde allt mer sällan inträffa, i följd af den stigande ifver, hvarmed sådant frö hos oss nu tillvaratages. och den högre kostnad, som den af herr af Burén föreslagna tullen skulle i dessa undantagsfall medföra för skogskulturerna, uppväger i allt fall ej vinsten af det skydd, som genom samma tull skulle ernås mot det förderliga tyska fröet. Herr vice talmän. jag yrkar sålunda proposition derpå, att tullen å tallfrö sättes till 4 kronor pr kilogram.

Herr Cavalli: Den siste talaren egnade i sitt anförande endast eu ringa uppmärksamhet åt det förhållandet, att från två andra land, nemligen Finland och Norge, frö torde med fördel kunna införas, och det har af utskottet sagts och hittills lemnats obestriddt, att import af frö vissa år kan vara erforderlig. Då framställer sig den frågan: skall man, därför att det tyska fröet obestriddligen är dåligt, åsätta allt frö från alla länder en tull, hvilken skulle komma att verka som ett importförbud? För min del anser jag denna fråga böra besvaras med nej. Det är nog att bestämma en tillräckligt hög tull, och den af utskottet föreslagna tullen af 3 kr. är sannerligen fullt tillräcklig.

Den siste talaren uppgaf priset på frö vida högre, än jag förut hört uppgifvas; herr Nordenfalk sade nemligen, att priset vore 10 kr. per kilogram, hvaremot utskottet inhemtat, att priset å god vara icke stälde sig högre än 7 kr. å 7: 50 per kilogram. Om man då

Höjning af får en tullsats af 3 kr., tycker jag verkligen detta vara ganska bra
svillen å tallfrö. tilltaget.

(Forts.)

Jag beder äfven få meddela, att inom utskottet förekom vote-
ring om, huruvida tullsatsen skulle föreslås till 2 eller 3 kr. För
min del röstade jag för 2 kr. och skulle vara benägen att framställa
yrkande derpå. Jag skall emellertid låta mig nöja med att yrka
bifall till utskottets förslag, hvilket, såvidt jag förstår, ganska väl-
villigt tillmötesgått motionärens önskningsar.

Herr Bremberg: Det är allmänt känt, att både det finska
och det norska tallfröet är fullt ut lika bra som det svenska, och
ingen anledning finnes således att frukta importen från dessa land,
om man icke riskerade att, i händelse af en för låg tullsats, tyskt
frö komme att säljas såsom finskt eller norskt. Häruti ligger en
mycket stor fara. Den värsta faran anser jag dock ligga deri, att
de träd, som uppväxa efter tyskt frö, komma i framtiden äfven att
lemna svagt frö, så att den skog, som deraf alstras, också blir dålig.
Genom begagnandet af det tyska tallfröet skulle man sålunda kunna
totalt förstöra våra skogar eller en af vårt lands förnämsta inkomst-
källor.

På dessa grunder anhåller jag att få instämma i herr af Buréns
yrkande.

Herr Philipson: Jag skall endast bedja att få yttra några ord
med anledning af de anmärkningar, som af några talare här gjorts
beträffande den af bevillningsutskottet föreslagna tullsatsen. Dessa
talare hafva ansett denna tullsats icke vara tillfyllestgörande för att
nå det mål, hvartill man velat komma, nemligen att förhindra an-
vändningen af dåligt tyskt tallfrö i vår svenska jord vid skogsodling
eller skogssådd. Jag medgifver gerna, att de upplysningar, utskottet
erhållit rörande beskaffenheten af de skogsbestånd, som uppkommit
genom sådd af tyskt tallfrö, gifva vid handen, att ofta detta frö är
icke allenast olämpligt, utan rent af skadligt att använda. Utskottet
har ganska noga sysselsatt sig med denna fråga och derunder sökt
från åtskilliga håll inhemta upplysningar. Dock har bland de upp-
lysningar, som inkommit och hvilka hittills här icke blifvit från
någon sida omförmälda, äfven varit den, att här i landet lär före-
komma, att vissa år icke äro så kallade fröår, d. v. s. att man har
exempel på, att under några år man icke kan insamla svenskt frö
i tillräcklig mängd, och att sålunda tillgång dertill motsvarande be-
hovet icke finnes. Man har äfven upplyst, att den för vårt land
så högst betydliga skogssådd, som de senare åren i så välsignelserik
grad pågått, mången gång hindrats eller förminskats af brist på
svenskt frö, och man har på samma gång upplyst om, att icke en-
dast finskt och norskt frö är jemförligt med vårt goda svenska, utan
att man äfven möjligtvis kan förskaffa sig sådant tyskt frö, som, om
icke fullt jemförligt med detta, dock är tillräckligt godt för att

med gynsamt resultat kunna användas. Under sådana förhållanden vill det synas mig, som om man ur synpunkten af en lifligt eftersträfvad, fortsatt skogsodling icke borde genom åsättande af så hög tullsats, att all import upphör, absolut hindra, att tillgång på allt godt utländskt frö finnes i landet. Bevillningsutskottet har efter mitt förmenande efter bästa förmåga gått en medelväg härvidlag, som det synes vara skäl att följa. Af herr af Burén har yrkats en tull af 5 kr., hvilket yrkande af en annan talare understöds, hvarjemte en talare yrkat 4 kr. tullsats. Men jag vågar påstå, att skillnaden i effekten mellan af bevillningsutskottet föreslagna tull 3 kr. och 4 kr. på ett kilogram tallfrö icke är så väsentligt stor, att man därför bör taga den högre siffran, ty man kan gäckas i sitt hopp att derigenom utestänga all import af denna vara, utan fast hellre bör man taga den lägre, hvilken i förhållande till sjelfva varans pris är tillräcklig för att visa, att försigtighet är nödig.

Och ehuru uppmärksamgjord på de vådor, som följa af det tyska tallfröets användning i vårt land, kan jag dock ej vara med om en tullsats, som skulle utestänga äfven finskt och norskt frö, hvarför jag sålunda, på grund af hvad jag tagit mig friheten anförä, anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr af Burén: Med anledning af den siste talarens påstående, att jag föreslagit en tull på tallfrö af 5 kr. för kilogram, beder jag få fästa uppmärksamheten på, att detta är aldeles origtigt. Den tullsats, jag föreslagit för tallfrö, är 4 kr., och ingen kan väl bestrida, att det är större säkerhet mot import af tyskt tallfrö med en tull af 4 kr. än med en tullsats af 3 kr., såsom utskottet föreslagit. Det är, såsom jag hade äran anmärka redan i mitt första anförande, mycket att befara, att tyskt tallfrö kommer hit öfver Finland och Norge under namn af finskt och norskt frö, och då har man samma olycka inne i landet igen. Jag kan därför icke tänka mig annat, än att hvar och en skall finna, att det är större säkerhet för att slippa denna fröimport, om Första Kammaren antager mitt förslag, än om kammaren antager utskottets.

Herr Reuterswärd: Jag skall endast bedja att, med anledning af ett yttrande af herr Philipson, få lemna några upplysningar, hemtade från egen erfarenhet.

Först och främst sade han, att det inträffade år, då barrskogen icke bure frö. Det är nog så i allmänhet. Men på den ena orten är det kanske icke hvad man kallar ett fröår, medan på en annan under samma år finnes rikligt med frö. Jag har sett det med egna ögon. Det var ett år s. k. missväxtår på frö vid min egendom, medan i Nerikestrakten, der jag gjorde en resa, var ett utomordentligt fröår. Således visar detta, att missväxten icke sträcker sig öfver hela landet, utan att det finnes tillgång på frö på många ställen, under det att det är total brist på andra. Kan man förekomma den

Höjning af tullen å tallfrö. olägenheten att få in det s. k. tyska fröet, så bör man också söka göra det; det är nemligen hufvudsakligen uppblandadt med lärkträdsfrö, och den erfarenhet, jag har från de omkring 40 år, jag odlat skog, är, att der jag begagnat detta frö, har ganska tidigt och fort växt upp ungskog, men då den kommit till en obetydlig höjd, har den stannat i växten, antingen har den blifvit krypande eller bildat bara små buskar.

(Forts.)

För att kunna vidtaga en så kostsam operation som att odla skog, är det första vilkoret att skaffa det bästa frö, man kan få, och det får man säkrast i det land, der skogen skall planteras. Ty det är med skogsfrö som med mycket annat frö, det tål icke vid alla klimatiska förhållanden, utan efter en kort tid blir skörden, snart sagdt, värdelös. Derfor skall jag vara belåten, vare sig herrarne sätta 3 eller 4 kr. tull på tallfrö. Jag anser det visserligen icke för högt, om man går till 4 kr., men skall icke vidare inlåta mig på bedömandet häraf.

Herr Dahlberg: Med anledning af hvad som nyss här yttrats, nödgas jag begära ordet för att särskildt få betona, att för oss norr- ländingar kan det under somliga år vara af högsta vigt att från Finland erhålla nödigt behof af tall- och granfrö, och att det följ- aktligen blefve ganska betungande, om derå sattes tull. Det sydliga fröet är af flera skäl alldeles oanvändbart der uppe, då deremot det, hvilket kommer från samma breddgrad på andra sidan Bottniska viken, är i alla afseenden fullt användbart. Detta är för mig ett fullt tillräckligt skäl att yrka afslag.

Herr Nordenfalk: Jag hade ej ämnat att här ytterligare upp- träda, men med anledning af hvad som nyss yttrats, ber jag att få tillägga några ord. Det sades nemligen, efter min uppfattning, att denna tull skulle komma att verka skadligt, och jag anhåller der- för att till styrkande af min åsigt få hänvisa till tvenne vid mo- tionen fogade bilagor, innehållande yttranden i frågan af ett par fackmän med hög auktoritet hvad skogsväsendet beträffar, jägmä- starne Hjelm och Sjögreen, af hvilka den förre bland annat yttrar: »På grund af nu fyrtioårig erfarenhet får jag på det lifligaste afråda från användandet af tyskt tallfrö och anser, att införsel deraf borde, om icke förbjudas, åtminstone så mycket som möjligt försvåras.»

Jägmästaren Sjögreen anför, att »det vore synnerligen önskvärdt och lyckligt för våra skogsodlingar, om all införsel af tall- och gran- frö från utlandet kunde förbjudas, och det så mycket hellre, som dy- lik införsel icke är af behofvet påkallad, då under de senare åren många fröklängningsanstalter äro inom vårt land anlagda.»

Gent emot hvad en talare yttrat om att utskottet visat motio- nen synnerligt tillmötesgående, får jag säga, att för den, som liksom jag hyllar den åsigten, att det tyska tallfröet är rent af att anse som ett ogräsfrö, hvilket vi helst önskade vara af med, finnes intet

skäl att pruta ner den af motionären föreslagna tullsatsen, äfven om det skulle under vissa förhållanden undantagsvis vara möjligt, att en lägre tull skulle visa sig tillräcklig.

I fråga om priset på tallfrö gjorde herr Cavalli den anmärkningen, att jag uppgifvit fröpriset för högt, enär sådant frö för närvarande utbjödes till 7: 50 pr kilogram. På samma gång jag kan vitsorda riktigheten af denna uppgift om nuvarande fröpris, vill jag hafva framhållit, att detsamma har och, såsom hvar och en kan finna, lätt kan uppgå till högre belopp efter ett par dåliga fröår och då det ej finnes större reserver, helst med den utsträckning, våra skogsodlingar på senare tider erhållit särskildt i mellersta och södra delarne af vårt land.

Herr Sanne: Med glädje och tillfredsställelse har man erfårit, huruledes i den trakt, jag representerar, uppstått håg för skogssådd och plantering. Denna håg tillväxte allt mera, ända till dess att för cirka 20 år sedan en mera allmänt verkställd sådd af skogsfrö alldeles slog fel. Detta frö hade kommit från Tyskland, och det framstod tydligt, att skogsfrö från detta sydliga klimat icke passade för våra förhållanden — vi hafva sett 20-åriga plantor af detta frö så småningom tyna bort och dö. Sådant medför ju en betydlig förlust och kan icke annat än hos mången betaga fortsatt intresse för sådd och plantering af skog. Det är visserligen sant, att från Norge och Finland kan fås lika godt frö som vårt, men hvad har man väl för garanti, att ej det från dessa länder importerade fröet kommer från Tyskland eller från andra sydligare länder, och dessutom, hvad Finland och Norge beträffar, är Sverige ett så skogbärande land, med stor rikedom på det bästa slags frö, blott det tillvaratoges, att det ej gerna kunde vara någon förlust för oss att i detta afseende ute-stänga äfven dessa länder, alldenstund vi mer än väl böra kunna hålla oss med skogsfrö från våra egna skogar. Vissa år kan möjligen tillgången på skogsfrö vara mindre inom Sverige, men då hafva vi ej svårt att här till billiga pris få skogsplantor, som kunna sättas ut under sådana år, då vi ha brist på skogsfrö. Jag får säga, att jag helst sett ett rent importförbud i detta fall, men då den frågan ej föreligger, anhåller jag att få förena mig i herr af Buréns motion om 4 kronors tull för tallfrö.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels, af herr af Burén, att tullsatsen för ifrågavarande artikel måtte bestämmas till 4 kronor för kilogram, dels ock att, med afslag å hvad utskottet hemställt, nu gällande tullsats å artikeln *tallfrö* skulle bibehållas.

Sedermåra gjorde herr vice talmannen propositioner jemlikt dessa

*Höjning af
tullen å tallfrö.
(Forts.)*

Höjning af tullen å tallfrö. yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraproposition dervid antagits bifall till det af herr af Burén framställda yrkandet, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 1 af sitt betänkande n:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bestämmes tullsatsen för ifrågavarande artikel till 4 kronor för kilogram.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 39;

Nej — 65.

Höjning af tullen å granfrö.

Punkten 2.

Herr Cavalli: På grund af kammarens nu fattade beslut, torde tullsatsen för denna artikel böra bestämmas i relation till det uti föregående moment omförmälda slag af frö.

Jag tillåter mig alltså yrka, att tullsatsen för granfrö måtte höjas till 1 krona 50 öre per kilogram.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt endast yrkats, af herr Cavalli, att tullsatsen för *granfrö* skulle höjas till 1 krona 50 öre för kilogram.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af herr Cavallis nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Tull å
klöfverfrö.

Herr Ehrenborg: Man har de senaste dagarne talat endast i storpolitiska frågor, hvarför det nu kännes rätt besynnerligt att så här gå ned på skalan och komma till en helt enkel jordbruksfråga, ja, visserligen en *enkel* fråga, men därför ej af mindre betydelse åtminstone för det sydsvenska jordbruket.

Jag ser uti den nya tull, hvilken är föreslagen af herr af Burén, endast en skatt på vårt sydsvenska jordbruk, till *ingen nytta* för våra fröproducerande provinser i mellersta Sverige, helst jag anser, att det ej är bevisadt, att de kunna frambringa så mycket frö som vårt land behöfver. Redan vid riksdagens början såg jag med mycken ledsnad, att en sådan tullsats föreslagits i den nämnda motionen. Jag visste visserligen på förhand, att en sådan var i görningen, därför att herr af Burén utfärdat en *»ukas»* till alla hushållningssällskap i riket med begäran om upplysningar rörande denna sak, men jag trodde dock, att det skulle stanna vid de upplysningar, han fått från skilda håll, ej minst från Kristianstads läns hushållningssällskap, hvars sekreterare är en på detta område synnerligen förfaren fackman. Men detta oaktadt kom motionen fram, och jag tror, att man skulle kunna beteckna denna såsom en okynnesmotion. Jag sade, att jag hyste ledsnad, när motionen kom fram, och än mer när jag fann det resultat, hvartill bevillningsutskottet kommit, men min oro lade sig i väsentlig mån, när jag såg, att herr Cavalli hade reserverat sig. Han hade skrivit en reservation, alldeles som vore han en gammal rutinerad jordbrukare från södra Sverige och precis som en sådan skulle hafva tänkt sig saken; och när dertill kom, att herr Weinberg, en erfaren jordbrukare från mellersta Sverige, instämt med herr Cavalli ungefärligen på samma grunder — jag kan egentligen ej finna någon skilnad mellan de båda reservationerna — så är jag ganska lugn för frågans utgång och att ej någon tull på gräsfrö kommer att under den närmaste tiden beslutas.

Jag skall bedja att få förklara för det parti, jag har äran tillhöra, att jag alltid röstat för alla tullsatser, för tull å tackjern, ja, till och med böjer jag mig för tull å superfosfater, men då det blir fråga om tull på klöfverfrö, då måste jag protestera på det allra bestämdaste, och jag skall försöka gifva skäl därför.

Jag tror ej, att det svenska klöfverfröet är lämpligt för våra sydsvenska förhållanden eller att det kan i södra Sverige lemna ett tillfredsställande resultat. Det svenska fröet utvecklar sig mycket långsamt, det blir färdigt till skörd 1 à 2 veckor senare än det nordtyska eller mellaneuropeiska fröet. Det lemnar i kvantitativt hänseende betydligt mindre skörd än det schlesiska fröet. Jag har hört uppgifvas af mången framstående jordbrukare, att då man efter svenskt klöfverfrö kan påräkna en skörd af 3,000 à 4,000 kilogram per tunnland, så kan afkastningen af det schlesiska fröet på samma areal gå upp ända till 6,000 kilogram — som herrarne se, en gan-

*Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)*

ska betydlig tillökning i en skörd. Enligt uppgift från frökontrollkontoret i Kristianstads län är den svenska rödklöfvern ej heller så hårdig, och jag tror detta är riktigt, ehuru jag ej har någon personlig erfarenhet i detta afseende. Våra skånska vintrar äro af den beskaffenhet att vara kalla, blåsiga och snöfattiga, hvartill komma långa, kalla vårar med milda, soliga dagar, då fröet spirar upp för att snart dödas af inträdande skarpa nattfroster. Nu säger man: Hvarför då ej använda skånskt frö? Ja, vi ville ingenting hellre, alldenstund det ju är förenadt med ganska betydliga utgifter att köpa detta gräsför, men det låter sig icke göra, det är alldeles omöjligt, vi hafva derpå 20 à 30 års erfarenhet, det har alltid misslyckats.

I Nordtyskland och mellersta Europa skördas fröet under betydligt mildare klimat än det skånska. Den första skörden, om vi ämna taga den till frö, lämpar sig ej dertill för sin i allmänhet för stora bladrikiedom, växten tryckes ned mot jorden och vill knappast gå i frö, hvartill kommer att, om också den första skörden skulle användas dertill, så kan en andra skörd icke hinna utveckla sig eller blifva så riklig, att den lemnar någon afsevärd fodermängd. Försöker man åter att låta den andra skörden mogna till frö, ja, det kan lyckas någon gång, men ytterst sällan, bestämdt icke en gång på 20 år, då det i följd af ihållande regnperioder oftast är rent af omöjligt att få in skörden i tröskbart skick.

I Skåne har man på senare tider i följd af det ökade jordvärdet till följd af sockerbetsodlingen allt mera börjat blifva betänkt på, huruvida det icke vore klokast och uti ekonomiskt hänseende fördelaktigast att, med öfvergifvande af de fleråriga vallarne, låta klöfvern ingå i cirkulationen såsom ettårig. Jag har sett detta på flera ställen och jag tror för min del, att ju mera jordbruket utvecklas, måste det baseras på frångående af de ständiga vallarne och klöfverns ingående som ett vanligt säde i tur med andra sädesslag. Jag tror, att härigenom skulle vinnas ett ganska fördelaktigt resultat på den ekonomiska sidan. Men då är det en nödvändig sak att få ett passande klöfverfrö, som tidigt utvecklar sig och gifver en rik skörd. Då nu den schlesiska klöfvern är en half fot högre än den svenska, så gifver detta frö ju också, på sätt jag förut påpekat, betydligt rikare skördar än det svenska.

Efter min förmening är det således i hög grad olämpligt att lägga tull på klöfverfrö. Då vore efter min åsigt att föredraga en lag — och jag tror, att förslag till en sådan nu hvilat hos landtbruksstyrelsen — om obligatorisk besigtning af så väl utsädesfrö som gödselämnen (just nu upplyses jag af öfverdirektören och chefen för landtbruksstyrelsen, att ett dylikt lagförslag ligger hos Kongl. Maj:t). När alla våra kärnmarker, icke minst inom Norrland, blifvit behörigen utdikade, hvartill jag för min ringa del vill så långt jag förstår bidraga, då tror jag också, att vårt svenska klimat blir så förändradt och att de sydligaste provinserna få sin värmegrad så väsentligen ökad, att våra klimatiska förhållanden mera komma att

likna de mellaneuropeiska, än hvad de göra i denna stund, och *då*, men först *då* kunna vi börja på att tala om tull på klöfverfrö, men *det* vill jag protestera emot, att *nu* är rätta tidpunkten, hvaremot, då de förhållanden inträffa, som jag här velat förutsätta, det ej läser komma att saknas en person, hvilken, i likhet med herr af Burén och andra fullblodsprotektionister, är villig att träda fram med en motion sådan som denna.

På grund af hvad jag nu haft äran att anföra, anhåller jag att få yrka afslag å motionen och bifall till herr Cavallis reservation.

Herr af Burén: Min motions syfte är tvåfaldigt, det ena att uppmuntra den svenska fröodlingen, det andra att söka minska införseln af det utländska underhålliga klöfverfröet.

Den föregående talaren betecknade denna min motion såsom en »okynnesmotion» — ja, mina herrar, det får stå för hans egen räkning, ett dylikt påstående. Jag håller deremot före, att det är af största vikt för vårt land att erhålla säkerhet för, att vi icke hit införa en hel mängd underhålligt och dåligt gräsfrö. Det gäller om detta i kanske icke så hög grad, men dock i viss mån detsamma som gälde i afseende på den förra frågan om tallfröet. Det är emellertid så, att frö, som ej är odladt under samma breddgrad, passar icke för vårt klimat, så vida det ej är produceradt i Norge eller Finland, men därför hafva vi ju ingen säkerhet, såsom jag anført vid frågan om tallfröet.

För att i detta afseende utröna opinionen inom landet, så har jag tagit mig friheten — hvad den föregående talaren behagade benämna en ukas — söka inhemta upplysningar, huru denna i allmänhet stälde sig inom vårt land med hänsyn till en sådan tull som den nu ifrågasatta. Jag adresserade mig för detta ändamål till länens hushållningssällskaps sekreterare med åtskilliga frågor och anhållan om deras svar å desamma samt angifvande, huru uppfattningen i de respektive orterna stälde sig, om den var *för eller emot* saken. En af dessa frågor hade denna lydelse: »Anser Ni, att den stora fröimporten af flera millioner kilogram är till nytta eller till skada för landets frömarknad i allmänhet och det svenska jordbruket i synnerhet?» Derå hafva ingått följande svar: från Vesterbottens läns hushållningssällskaps sekreterare, hvilken, sedan han anført, att klöfver- och timotejfrö kan i vårt land produceras tillräckligt för landets eget behof och att det utländska fröet är sämre än vårt svenska frö, emedan det ej uthärdar vår nordiska vinter och importörerna ej uppgifva fröets rätta härkomst, slutar med den förklaringen, att den stora importen af klöfver- och timotejfrö är »till stor skada för det svenska jordbruket»;

från Jemtlands läns hushållningssällskaps sekreterare, som anför, »att den stora fröimporten är endast till gagn för importörerna, som rikta sig på godtrogna konsumenters bekostnad till skada för producenten inom landet. En effektiv tullsats skulle otvivelaktigt upp-

*Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)*

Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)

muntra till en utsträckt fröodling inom landet, till fromma för det svenska jordbrukets idkare, och att äfven inom Norrland lade klimatet mångenstädes ingalunda hinder för odling af frö, »blott man griper sig an med saken»;

från Vesternorrlands läns sekreterare erhöj jag följande yttrande, »att timotejfrö af utmärkt beskaffenhet kan produceras äfven inom Vesternorrlands län, att klöfver- och timotejfrö kunna produceras i vårt land i tillräcklig mängd och att den stora importen är ogynsam och skadlig»;

från Gefleborgs läns sekreterare, som anför, »att införseln af utländskt frö omöjliggör en vidsträcktare inhemsk fröodling, att frö, växt under sydligare luftstreck, visat sig alstra spensligare och späddare plantor med mindre hårdighet och afkastningsförmåga än plantor af nordiskt frö, att det sämre utländska fröet sträcker sina ogynsamma verkningar till icke allenast en utan till flera på hvarandra följande skördar, att fröhandlare försvåra för kontrollanstalternas undersökning af frö genom att uppblanda utländskt frö med svenskt, att ett fåtal jordbrukare underkasta sig besvär och kostnader för undersökning af fröutsäde, att en person här i länet har vid jemförande försök med utländsk och inhemsk frövara konstaterat den förras underlägsenhet samt att den stora fröimporten är till skada ej mindre för landets frömarknad än äfven för jordbruket i allmänhet»;

och från Upsala läns frökontrollanstalts föreståndare, som anör, »att vårt svenska frö är betydligt öfverlägset det utländska af i öfrigt motsvarande kvalitet både i fråga om storkornighet, gröningsförmåga och hårdighet, att det utländska fröet står vida efter det svenska och i vissa fall är så dåligt, att det helt och hållet dör ut, då det svenska deremot står sig godt, att den stora prisskilnaden utgör en stor frestelse för importören att få den utländska varan mer eller mindre uppblandad och försåld såsom svensk, att vi genom att anskaffa utsäde af klöfver- och timotejfrö från eget land undgå faran att genom odlandet af importeradt frö få vår redan förut talrika ogräsflora ytterligare ökad, och att allt detta tillräckligt gifver vid handen, att den stora fröimporten är till skada för landets frömarknad i allmänhet och det svenska jordbruket i synnerhet».

Ungefärligen samma yttranden hafva inkommit från Södermanlands län, från Östergötlands län, från Jönköpings län och från Kalmar läns kemiska stations föreståndare.

Jag vill ej trötta kammaren med att uppläsa alla intygen från dessa fackmän, men hemställer, huruvida det kan anses, att jag kommit fram med min motion af okynne. Men icke nog härmed, våra förnämsta fröhandlare instämma i dessa utlåtanden. Herrar A. Björkman & Co i Stockholm säga, att »fröimporten är icke till nytta, i synnerhet sedan exporten af svenskt frö är i starkt aftagande och öfverskottet af inhemskt frö med hvarje år derigenom är större».

Herr C. A. Hagendahl i Örebro säger alldeles bestämdt, att »den stora fröimporten är till skada för landet».

Då ju derjemte till detta betänkande finnas fogade tvenne intyg från professorn vid landtbruksakademiens växtbiologiska anstalt Jakob Eriksson och herr Rhodin, om hvilka intyg jag förmodar herrarne hunnit taga kännedom, kan jag icke förstå annat än att, om fackmäns utsago får gälla något äfven vid det nu i fråga varande ärendets afgörande, en tulls åsättande å klöfverfrö måste vara befogadt och riktigt.

Jag vet också mycket väl, att man i Skåne och särskildt i Kristianstads län icke vill hafva denna tull. Men det kan väl ändock icke vara riktigt, att hela vårt öfriga land skall få lida, därför att man i södra Sverige och närmast i Kristianstads län icke vill hafva denna tull. Äfven från Hallands län har det visserligen framhållits, att denna frötull icke skulle vara gagnelig, men, märkligt nog, har den motion, som i Andra Kammaren väckts i denna fråga, blifvit underskrifven af tvenne representanter från Hallands län och tvenne från Blekinge län. Härtill vill jag lägga, att jag just från denna firma A. Björkman & Co fått meddelande derom, att de från frökontrollanstalten i Hallands län fått anbud på att köpa klöfverfrö derifrån. Mig synes sålunda, att Skåne mycket väl skulle kunna använda det klöfverfrö, som odlas i Hallands och Kalmar län, från hvilka jag erhållit sådana intyg, som de nyss upplästa. Jag kan icke heller finna, att det skall vara något hinder för skåningarne att, för den händelse de skulle kunna anse — hvilket dock för mig är oförklarligt — att det tyska klöfverfröt är bättre för dem, fortfarande få sitt frö från utlandet, då ju den af utskottet föreslagna tullsatsen satts så lågt som till 20 öre pr kilogram. Det är dock ingen obetydlig affär, ty det inkommer årligen två millioner kilogram dylikt frö i vårt land, och då möjlighet därför förefinnes, anser jag det vara en alldeles naturlig sak, att vi sjelfva söka producera landets behof af frö och genom en tull uppmuntra vår egen fröodling. Jag anser detta vara så mycket mera viktigt, som erfarenheten visat, att från utlandet inkommet frö delvis varit af så underhållig beskaffenhet, att det ej kunnat användas.

Då säkerligen flere talare efter mig komma att uppträda i denna fråga, vill jag icke längre upptaga kammarens tid, utan anhåller jag endast att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag har visserligen förordat en högre tullsats, än den nu ifrågavarande, som utskottet föreslagit, nemligen 35 öre pr kilogram för klöfverfrö och 25 öre pr kilogram för timotejfrö. Anledningen till att jag föreslagit denna högre tullsats har varit den, att prisskillnaden mellan lika kvaliteter utländskt frö och svenskt frö är 20 å 25 procent, hvarför jag tänkt mig, att en tullsats kunde vara lämplig, som med några öre öfversteg denna prisskillnad. Jag har likväl ansett mig böra gå med på utskottets förslag, därför att tullen på klöfverfrö i Norge är 20 öre pr kilogram och tullen på timotejfrö 10 öre pr kilo-

*Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)*

Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)

gram, och det skulle för mig vara synnerligen kärt, om detta kunde blifva första steget till åstadkommande af eu lika och för båda folken gemensam tulltaxa.

Herr von Möller: Jag kan icke neka till, att jag, när jag läste den ärade tullmotionärens förslag, intogs af undran och oro, och min första tanke var: Hvad kommer väl nu härnäst efter denna frömotion? Min nästa tanke åter fördes till en gammal auktoritet, något antiqverad och måhända icke förr åberopad i tullfrågor, nemligen till vår kyrkolag af år 1686, kap. 3 § 13, der det heter: »Hafvande qvinnor skola af presterskapet förmanas till tacksamhet för deras lifsfrukt — — — De skola ock fiteligen varnas för den värdslöshet, igenom hvilken, under tiden af föräldrarne sjelfve, under tiden af ammorna, barnen förqvåfvas. När sådan olyckelig händelse sig tilldrager, skola de brottslige stå kyrkoplikt och ammorna dessutom af världslige domare med hårdt straff beläggas, androm till varnagel — se missgerningsbalken 30 kap. § 2.»

Såsom herrarne väl känna, äro numera såväl kyrkoplikten som missgerningsbalken borta. Ingalunda skall det heller falla mig in att gripa högvördiga presterskapet i embetet, utan jag har med detta endast velat rigta en blygsam maning till dem, som vare sig i motionen eller inom utskottet hafva haft att värna om våra unga, tullskyddade näringar. Min varning lyder sålunda, att de icke genom en alltför öfverdrifven ömhet och alltför kraftiga karesser må taga lifvet af den unga plantan, vare sig den nu kallas *industri* eller *landtbruk*.

Jag måste äfven framhålla, att utskottet, enligt hvad jag tror, gjort sig skyldigt till det misstaget att jemföra *underhålligt utländskt* frö med *prima svenskt*, i stället för att, som det egentligen bort, jemföra de förstklassiga varorna med hvarandra. Om så hade skett, huru skulle saken då hafva stält sig? Prima schlesiskt frö lemnar en planta, som ungefär 10 à 14 dagar förr kommer till full utveckling, är rikare på blad och har finare stänglar än den svenska så kallade senklöfvern, ty det är ett faktum, att den svenska klöfvern är en *senklöfver*. Den har dessutom gröfre stjelkar än den utländska och är därför svårare att inberga samt har äfven en betydligt sämre återväxt. Till följd af dessa omständigheter skulle, derest tullen eller, rättare sagt, ett importförbud komme till stånd, landtbrukarne icke endast i södra utan äfven de landtbrukare i mellersta Sverige, som nu med fördel begagna sig af det schlesiska fröet, blifva tvungna att vända sig till den svenska senklöfvern; men häraf skulle åter följden blifva, att de skulle nödsakas hålla sina kreatur inne 10 à 14 dagar längre än eljest. Detta skulle alltså åstadkomma en med ungefär en tredjedel minskad mjölkproduktion inom de landsdelar, der detta utländska frö nu användes och med fördel *kan* användas. I förbigående må nämnas, att det schlesiska fröet, om det är prima vara, kan användas vida längre norrut, än hvad antagligen det ärade

utskottet haft sig bekant, och jag skall tillåta mig att med exempel bevisa sanningen af detta mitt påstående. Vid Karlslunds egendom i Nerike, tillhörig vice häradshöfding Dieden, har schlesiskt frö använts under många år, och herr Dieden anser det vara synnerligen fördelaktigt att begagna detta slags frö som utsäde till sina vallar.

Jag är viss om, att utskottet haft brådtom, då det här haft att på en gång behandla icke färre än elfva förslag till ändringar i tulltaxan, och detta framgår ju äfven tydligt deraf, att utskottet endast egnat en half sida åt kritiken af herr af Buréns motion. Jag ber att här få fästa uppmärksamheten på en liten passus emot slutet af utskottets resonnement, der det heter: »Dessa tullsatser äro väl ej tillräckliga för att höja priset på den utländska varan till samma belopp som priset på den svenska, men torde dock så mycket utjemna prisskilnaden, att de svenska jordbrukarne ej böra endast af det lägre priset låta förleda sig att använda utländskt frö» etc.; jag ber om ursäkt, att jag ej fullt förstår meningen härmed. Om de svenska jordbrukarne icke af det lägre priset böra »låta förleda sig» att använda utländskt frö, nå väl, hvaraf skola de väl då låta dertill *förleda sig*? En underlig svenska i mitt tycke! Men derefter kommer bevillningsutskottet till det resultatet, att jordbrukarne icke skola låta »förleda sig» att använda utländskt frö, »då de kommit till insigt om, att det svenska fröet är till sina egenskaper öfverlägset det utländska». Ett grundfalskt påstående!

Vi hafva nyss hört motionären läsa upp intyg hufvudsakligen från Norrland; och der tror jag visst, att det schlesiska fröet ej går att odla. Lika litet låter hvete sig odla i Norrland, och det oakadt tror jag icke, att någon anser, att vi på grund deraf borde utrota odlingen af hvete här i landet. Jag har nu ty värr icke haft tid, då jag ju aldrig kunnat tänka mig, att utskottet skulle tillstyrka tull på klöfverfrö, att för min del beväpna mig med många intyg. Jag har här endast tvenne sådana, hvilka vitsorda mina uttalanden i denna viktiga fråga, men hvilka jag dock icke vågar uppläsa för att icke trötta kammaren, då tiden är så långt framskriden. Jag vill endast nämna, att det ena af dessa intyg är från professor Winberg å Alnarp och det andra från föreståndaren för svenska utsädesföreningen, doktor Hjalmar Nilsson i Svalöf, två betydande auktoriteter på detta område. Herr af Burén nämnde, att han äfven från Hallands och, såsom jag tror, från Jönköpings län fått intyg uti den af honom önskade riktning, men han nämnde icke, hvad doktor Nilsson här fäster min uppmärksamhet på, att docenten Jönsson i Lund, föreståndaren för Malmöhus läns kontrollanstalt, en både skicklig vetenskapsman och praktiskt erfaren person, skrivit till honom och *afstyrkt* den föreslagna tullen. Såväl professor Winberg som doktor Nilsson bekräfta, att det för närvarande är omöjligt för oss att här i Sverige producera den mängd klöfverfrö, som vi behöfva. Den fröodling, som bedrifves i mellersta Sverige, rör den s. k. svenska rödklöfvern samt delvis alsikeklöfver, men hvit-

*Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)*

Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)

klöfver eller de andra klöfverarterna produceras *icke*. De försök, som i Sverige gjorts i denna riktning, hafva lemnat ytterst dåliga resultat. I strid emot hvad motionären och utskottet anfört, förklara de nämnde herrarne — och deras uppgifter bestyrkas af erfarenheten — att det prima schlesiska klöfverfröet är till kvaliteten vida bättre än den svenska senklöfvern — och, så vidt jag vet, finnes det icke någon annan svensk rödklöfversort, som föres i marknaden — de anföra derjemte, att den prima schlesiska varan är högst betydligt billigare än den svenska. Jag har här i min hand tvenne frökataloger, den ena från allmänna svenska utsädesaktiebolaget i Svalöf och den andra från skånska frökontoret i Malmö. I den första af dessa kataloger upptages prima svensk klöfver (d. v. s. senklöfver) till ett pris af kronor 1,65 per kilogram, under det att prima schlesiskt frö endast betingar ett pris af kronor 1,20 per kilogram, och uti den andra katalogen äro prisen resp. kronor 1,50 och kronor 1,20 per kilogram. I siu motion har herr af Burén vitsordat det svenska fröets förträffliga egenskaper samt talat om, att endast sådant utländskt frö, som håller en absolut vikt af 1,80 gram per 1,000 frön, kan anses vara fullgodt. Uti de båda katalogerna uppgifves nu det schlesiska fröet hålla en vikt af 2,10, under det att det svenska fröet i den ena upptages till 1,95 och uti den andra till 1,80. Det svenska fröet är sålunda det utländska *vida underlägset*. Jag ber tillika att få påpeka, att de omnämnda äro två af våra mera framstående fröfirmor, och att utsädesaktiebolaget under kontroll af Sveriges utsädesförening säljer dessa varor, hvarför jag antager, att dessa siffror torde bevisa lika mycket som de af herr af Burén lemnade uppgifterna.

Jag anser nu, att tullen, äfven genom åsättande af en tullsats utaf 20 öre per kilogram, icke kan blifva effektiv. Ty läggas dessa 20 öre till kronor 1,10, som ju är priset på det utländska fröet, så få vi ett pris å detta af kronor 1,30, under det att det svenska fröet nu kostar kronor 1,50. Skall tullen blifva verksam, måste den därför sättas betydligt högre. Emellertid blir det ju alltid möjligt att importera den *dåliga* varan, och försäljarne af detta underhålliga frö trycka sina pris så, att prisskilnaden fortfarande blir densamma äfven sedan tullen kommit till.

Men hvad blir den vidare följden af denna tull? Jo, den blir en extra beskattning af alla de landsdelar, der hvarje praktisk landbrukare anser sig böra använda det schlesiska fröet. Låt mig antaga, att för ett hektar behöfvas 12 kilogram frö, låt vidare tullen verka till sitt fulla belopp, så utgör detta ett fördyrande af utsädesfröet med kronor 2,40. Användes då exempelvis en sexårig cirkulation, så hafva vi här en beskattning af 40 öre per hektar af all åkerjord inom de landsdelar, der schlesiskt frö användes.

Kan nu detta vara rimligt! Jag vädjar till den högt ärade motionären, om detta icke är att vara något våldsamt i sina karesser emot det svenska landtbruket. Jag ber honom vara något försigtigt

i sina ömhetsbetygelser, ty han är verkligen en titan, då det är fråga om tullar för det svenska jordbrukets skydd.

Jag är viss om, att flere talare utförligt komma att bemöta den ärade motionären, och jag skall därför inskränka mig till att endast vidröra ett och annat uti hans motion. Här talas bland annat om det myckna ogräsfrö, som, delvis förut okänt i vårt land, skulle hit införas med det utländska klöfver- och timotejfröet, och detta skulle för vårt jordbruk i dess helhet innebära en stor fara. Jag återkommer då till de upplysningar, jag fått emottaga från Skåne, och dessa säga raka motsatsen. Med undantag af klöfver-snärljan, säger doktor Nilsson, införes med klöfverfröet icke något ogräs, som kan betraktas såsom farligt, emedan de öfriga icke mogna i vårt land. Men huru förhåller det sig väl med vårt svenska klöfverfrö? Jo, säger min sagesman, det svenska klöfverfrö, som han haft att undersöka, tager obetingadt priset beträffande *farliga ogrässorter*.

Motionären vänder sig slutligen till utskottet och anhåller att »få öfverlemnade det upplysande material, som för frågans rätta bedömning ej lemnar mycket öfrigt att önska». Ja, derom torde, såsom sagdt, olika meningar vara gällande. Och motionären hoppas, att »med den omsorgsfulla pröfning, som utskottet helt säkert kommer att egna denna fråga», utskottet måtte föreslå Riksdagen »att underhjelpa våra behjertansvärda bemödanden att framkalla ymniga foderskördar». Jag skulle vara den förste att glädja mig, om utskottet kunde åstadkomma sådana underverk som att förmå Riksdagen att få solen att skina och regnet att falla, när herrar landbrukare det önska. Ty en gynsam väderlek är väl det enda, som kan åstadkomma ett sådant resultat. Utskottet har dock uppenbarligen icke tilltrött sig detta.

Motionären önskar vidare, att utskottet skall »förmå våra jordbrukare att frambringa en större produktion af detta viktiga utsäde inom eget land».

Ja, kan utskottet göra det, så lyckönskar jag utskottet. Men jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derpå, att den svenska allmogen anses såsom skäligen konservativ, och jag undrar, om icke herrar utskottsledamöter kunna få sitta i 20, 30, kanske flera år till i bevillningsutskottet utan att lyckas förmå de svenska bönderna, åtminstone i vissa delar af landet, att frångå gamla vanor vid skötaudet af sina landtbruk. Ingen skulle dock glädja sig högre än jag, om detta kunde lyckas.

Jag skulle kunna hafva åtskilligt att tillägga, men jag vågar, som sagdt, icke för länge trötta kammaren. Utskottets majoritet har nu emellertid i likhet med motionärerna från Andra Kammaren uttalat sig för en tullsats af 20 öre per kilogram. Jag har sökt visa, att importen af dåligt frö icke på detta sätt skulle kunna hindras, ty försäljarne af detta dåliga frö skulle alltid hålla sina pris lägre än prisen å svenskt frö, i följd hvaraf den svenska allmogen säker-

*Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)*

Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)

ligen fortfarande skulle låta förleda sig att köpa den prisbilligare varan.

Jag skulle hafva önskat, att utskottet beträffande denna punkt kommit till samma resultat, som det sedan gjort å sid. 17, i fråga om superfosfattullen: »Det i och för sig synnerligen behjertansvärda mål, som motionärerna åsyfta, eller att hindra införseln och bruket af en underhållig vara, torde väl näppeligen kunna vinnas på det i motionerna föreslagna sätt, genom att åsätta superfosfat tull.» Och jag undrar, hvarför utskottet ej beträffande tullen å klöfverfrö kommit till samma resultat som rörande tullen å superfosfat, dervid det säges, att »trygghet bäst vinnes genom anordnandet af obligatorisk kontroll å handeln med konstgjorda gödningsämnen.» Huru en effektiv kontroll å handeln med klöfverfrö skulle kunnat ordnas, kan jag ej nu säga, men det hade väl bevillningsutskottet bort kunna utfundera. Jag antager emellertid, som sagdt, att utskottet haft något för brådtom.

Dock, herrarne hafva alla brådtom i dag, hvarför jag nu skall sluta med att anhålla om afslag å såväl motionen som utskottets samt bifall till reservanternas förslag.

Herr Nordenfalk: Jag skall icke vidare deltaga i denna debatt, helst efter den siste talarens anförande, än som erfordras för att, till den kraft och verkan det ega kan, meddela af framstående jordbrukare i vestra och södra delarne af landet uttalade åsigter i frågan. De skriftliga uttalanden, jag i sådant afseende här håller i min hand, skall jag icke upptaga kammarens tid med att uppläsa, såsom en föregående talare gjort med dem han emottagit, utan i korthet muntligen angifva deras innehåll. Dessa jordbrukare, hvilka för öfrigt äro af skilda åsigter i tullpolitiskt afseende, säga enstämigt, att de under inga vilkor kunna undvara det schlesiska och böhmiska rödklöfverfröet. Och de stödjå sig i denna sin åsigt derpå, att detta frö, enligt allmän erfarenhet, gifver blomma 1½ å 2 veckor tidigare än det svenska fröet. Man behöfver icke vara mycket förfaren i jordbruksangelägenheter för att finna, hvilken vigt det är för dem att få skörda sina vallar strax efter medlet af juni i stället för att nödgas uppskjuta dermed till juli. De säga, att de måste därför under alla förhållanden köpa sådant frö, hvilken tull som än sättes derpå, samt tillägga, att det just icke synes dem vara sådana tider nu för våra jordbrukare, att man bör fördyra produktionsvilkoren för dem.

Mig synes de hafva rätt, och jag instämmer därför i den föregående talaren herr von Möllers yrkande.

Friherre Klinckowström: Som jag icke kan instämna med de två näst föregående talarne, har jag begärt ordet för att omnämna mina erfarenheter i den föreliggande frågan. Jag är landbrukare sedan 36 år och har försökt både utländskt och inhemskt

*Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)*

klöfverfrö. De första åren, jag var landtbrukare, måste jag förtro mig till utländskt klöfverfrö. Men de erfarenheter, jag dervid gjorde, voro alldeles icke uppmuntrande till att fortsätta dermed. Det är visserligen sant, att första årets klöfvervallar voro ymniga och rika, men andra årets voro ytterst svaga, och tredje årets visade nästan ingen klöfver, utan blott timotej. emedan timotejfrö och klöfverfrö såddes samtidigt. Under de många senare år, jag varit landtbrukare, har jag odlat eget klöfverfrö, och jag kan vitsorda, att detta frö varit mycket renare och bättre samt ända till tredje året gifvit ganska vackra skördar. Och jag har, sedan jag börjat dermed, alltjemt fortsatt att odla klöfverfrö sjelf; och sedan jag tillgodosett mitt eget behof deraf för året, har jag vanligtvis ett öfverskott, som är mycket begärligt till och med hos de stora fröhandlarne här i hufvudstaden. Jag tror således, i motsats mot åtskilliga andra talare i dag, att det vore fördelaktigt att gynna odlande af klöfverfrö i vårt land, och jag tror, att odlandet af sådant snart skulle tränga ned äfven till de mindre hemmansbrukarne, när de såge vid de större egenomarne, att det inhemska klöfverfröet vore af bättre beskaffenhet och mycket renare än till och med det s. k. kontrollerade och har här så mycket beprisade schlesiska klöfverfröet.

Jag beklagar mycket, att vår ärade ordförande i bevillningsutskottet har ställt sig på reservanternas sida mot utskottets förslag i denna punkt, så mycket mera som han har, tror jag, ett stort inflytande icke allenast i utskottet, utan äfven i kammaren. Han har uppgifvit under hand till mig, att hans reservation, då han icke vore jordbrukare, inskränkte sig till två rader. Om herrarne räkna noga efter i hans reservation på pag. 41 i betänkanDET, skolen I finna, att den utgör aderton rader. Och jag hoppas, att hans argument skola vara i lika mån öfverensstämmande med sanningen som hans uppgift om reservationens längd.

Herr greve och talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Philipson: Som af betänkanDET synes, har jag dervid anmält, att jag icke deltagit i bevillningsutskottets förhandlingar beträffande denna punkt eller någon annan af punkterna rörande tullen å klöfver- och timotejfrö — och jag hade ej heller tänkt mig att uppträda i den föreliggande frågan i dag i kammaren. Men då ingen annan af bevillningsutskottets ledamöter, så vidt jag vet, anmält sig till att försvara utskottets uttalande och hemställan gent emot de af några talare här gjorda skarpa anfallen mot utskott och motionärer, har jag tagit mig friheten att begära ordet för att helt kort endast nämna, att jag ansluter mig till utskottets förslag och instämmer i dess hemställan, emedan jag hoppas, att Riksdagens bifall dertill må föranleda Sveriges jordbrukare till allmänna och lifligare intresse för odling af dessa slags frön, så lämplig för en stor del af vårt land. Den tveksamhet, som gjort sig gällande hos mig och nästan frestat mig att icke inlåta mig i att försvara be-

*Tull å
klöfverfrö.*
(Forts.)

villningsutskottets betänkande, har till stor del blifvit häfd af hvad som här med sådan skärpa af motståndare till tullsatsen framhållits. Ty hvarken talet om okynnesmotioner eller uppläsandet af ett utdrag ur kyrkolagen har kunnat förmå mig att inse annat, än att här endast en del af landet, den sydsvenska, önskar, att tullfriheten för klöfverfrö måtte få fortfara, emedan en tullsats å det der mera användbara schlesiska fröet skulle fördyra klöfverskörden, då deremot från de flesta af våra hushållningssällskap efter föregående utredning ganska enigt uttalats, att en tullsats af 20 öre pr kilogram klöfverfrö skulle vara en väsentlig hjälp för de jordbrukare, hvilka enligt upplysning från samma håll i stor skala odla klöfverfrö i mellersta och delar af norra Sverige. Frågan är efter mitt förmenande icke heller af den betydelse, att, om man något, säg med 20 öre, fördyrade klöfverfröet för en del jordbrukare i en landsdel, en olycka stode för dörren för den landsdelen. Om priset å klöfverfrö, som nu mycket lågt står i 100, 112 eller låtom oss säga 120 öre, genom en tullsats af 20 öre för kilogram fördyras med cirka 15 procent, är detta icke af så stor och väsentlig betydelse, att man därför skall båda olycka för vårt land; ty den prisförhöjning, som landtbrukarne i södra delen af landet få vidkännas, kommer att medföra förhöjdt pris å det inhemska fröet och sålunda upphjelpa mellersta Sveriges fröodling. Man må säga, att så icke är förhållandet, men jag vågar påstå, att en tull å utländskt frö af 20 öre för kilogram gör, att priset å svenskt frö, som förefinnes i ganska riklig mängd och i ganska goda kvaliteter, ovilkorligen höjes med, om icke 20 öre, så dock några öre derunder pr kilogram. Jag är visserligen icke sjelf jordbrukare, men jag intresserar mig för vår jordbruksnäring; och jag tror, att det, som är till gagn för flertalet, må fåtalet, om också icke gerna, så dock för det helas skull, underkasta sig.

På grund af hvad jag nu vågat anföra, herr grefve och talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag har begärt ordet med anledning af ett yttrande, jag hört från skånebänken, att man i sydliga Sverige icke skulle kunna använda frö från mellersta Sverige med fördel. Jag vet nemligen af egen erfarenhet, att det finnes flera egendomar i Skåne, som under en lång följd af år begagnat frö från Södermanland och funnit sig mycket väl betjenta deraf; och hvad hårdigheten beträffar, är min öfvertygelse, att den svenska klöfvern är mera hårdig än den schlesiska. Men jag vet också, att det finnes en del jord i Skåne, till hvilken man anser sig behöfva schlesiskt klöfverfrö. Det är sådan jord, hvarå det mest odlas hvitbetor. Genom hvitbetsodlingen hafva brukarne af denna jord kunnat inskränka trädesbruket och delvis helt och hållet afskaffat det, och höstsäden så de på upplöjda klöfvervallar. Då är det klart, att det är nyttigt för dem att hafva klöfver, som växer mycket fort. Men hvad den jorden beträffar, tycker jag, att den är så väl tillgodosedd

af naturen och genom hvitbetsodlingen bereder sina brukare så goda inkomster, att jag icke beklagar, om de få betala 20 öre mera på hvarje kilogram klöfverfrö, som de behöfva. Jag ber, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)*

Herr Dickson: Det kan ju vara mycket rimligt att åsätta tull på spannmål och andra jordbruksprodukter för att skydda våra jordbrukare mot en öfverväldigande utländsk konkurrens. Men hvad är det här fråga om? Jo, att åsätta en skatt, som skall betalas af jordbrukarne och kommer att betalas blott af jordbrukarne i södra delarne af landet. Skall man derigenom kunna vinna, att inländskt frö blir mera användt? Nej, det bereder ej landtbrukarne samma fördel som utländskt. Hvertill resulterar då frågan? Jo, till påförande af en finanstull, som staten ej behöfver och som jordbrukarne skola betala. Hafva dessa då så goda tillgångar, att man i onödan skall påföra dem en skatt? Det tror jag icke. Jag förenar mig därför med dem, som yrkat afslag.

Herr Cavalli: Jag skall icke förlänga diskussionen med många ord.

Då jag inom utskottet reserverat mig emot dess beslut, är det naturligt, att jag yrkar afslag å utskottets betänkande och bifall till min reservation. För öfrigt får jag säga, att det nog förhåller sig så, som eu ärad talare på södermanlandsbänken sade, att man i Skåne på många ställen använder klöfverfrö från mellersta Sverige; men det är lika säkert, att Skånes landtbrukare ej kunna undvara det schlesiska fröet, och jag vet väl, att den ärade talaren härom har full kännedom. Skålen, hvarför man i Skåne måste föredraga det schlesiska fröet, hafva ju också här vidlyftigt angifvits af personer, som hafva större kännedom i jordbruksfrågor än jag. Jag vill därför nu endast fästa uppmärksamheten derpå, att den svenska klöfvern endast lemnar *en* skörd, möjlig att inberga, medan af schlesisk klöfver i regel i Skåne erhållas *två* skördar årligen, hvilka begge kunna inbergas. Detta är ju en högst afsevärd fördel med den schlesiska klöfvern.

Jag anhåller, som sagdt, om bifall till min reservation.

Friherre Klingspor: De herrar å skåne- och hallandsbänkarne, som yttrat sig i denna fråga, hafva klagat mycket öfver, att landtbrukarne i dessa provinser genom den föreslagna tullen skulle blifva högt beskattade. Vore här fråga om importförbud för schlesiskt klöfverfrö, kunde de hafva skäl att beklaga sig, ty ingen bör väl kunna förvägras att odla denna utländska frösört, som har den förtjensten att mogna eller kunna skördas tidigare än någon inhemsk. Men här är ej fråga om importförbud, utan om åsättande af en tullsats, hvarigenom man vill försöka i någon mån motverka, att det kommer in för stora quantiteter dåligt frö från utlandet, vare

*Tull å
klöfverfrö.*
(Forts.)

sig från Amerika eller från annat håll. Det är tänkbart, att man genom en sådan tull skulle bana väg för en strängare kontroll å utsädesfrö. Sålunda skulle ju denna tull komma att medföra en afsevärd indirekt fördel. Det har för öfrigt förut framhållits, att denna tull skulle icke allenast leda dertill, att innehafvarne af små jordbruk icke skulle så som förut låta sig narras att beså sina tegar med odugligt frö, som gifver svaga skördar, utan äfven bereda uppmuntran till fröodling i större skala i de delar af mellersta Sverige, der sådan kan med fördel bedrifvas, samt sålunda vålla ökning af landets tiilgång på godt inhemskt klöfverfrö.

Jag tycker vidare, att man bort finna den föreslagna tullen allt för obetydlig för att vilja deremot använda den gamla kyrkolagen och hvarför icke äfven litanian? Om den än drabbar landtbrukarne i Skåne och Halland med högst 20 å 25 öre för hvarje parlass klöfverhö de skörda, synes mig detta ej vara något att göra så stort väsen af. Om denna tull länder till fördel för andra landsdelar, som aldrig få så rika skördar som de nyssnämnda, der jordmänen är mycket bättre, måtte väl detta uppväga det ringa afbräck den kan göra för landtmännen i sydligaste delarne af vårt land, der tack vare den goda jordmänen man med användande af utländskt frö erhåller mera bete och mera mjölk än på andra håll i landet.

Efter mitt förmenande har man alltså blåst upp frågan till vida större dimensioner, än den egentligen har. Jag finner tullen mycket befogad, och anser, att de delar af Sverige, som ej hafva direkt fördel deraf, ändock böra kunna med jernmod se den åsättas. Jag ber för den skull att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag vill blott meddela be-
villningsutskottets ärade ordförande, att vi i Södermanland vanligen få två skördar af vår klöfver, och att det skulle på det högsta förvåna mig, om man icke, då man i Skåne begagnar södermanländskt frö, skall få två skördar äfven der.

Herr von Möller: Gent emot den siste talaren ber jag att få åberopa de intyg jag förut omnämnt och hvad jag vet af egen erfarenhet. Jag odlar nemligen sjelf svensk klöfver på en del af arealen af det skäl, att, när den schlesiska klöfvern, som vanligtvis kommer 10 å 14 dagar tidigare, är afhöstad eller afbetad, den svenska just blifvit färdig. På detta sätt får man ständigt ny klöfver att bjuda kreaturen, hvilket naturligtvis är en stor fördel. Men jag måste särskildt framhålla, att den svenska klöfvern kommer så sent, att, sedan den afmejats en gång, den icke hinner gifva mera än ett ofta rätt klent återbete. Och med de grofva stjelkar den har äta kreaturen den icke gerna. Stänglarne lemnas kvar och måste afslås på hösten för att ej i händelse af snö och nederbörd trycka ned det följande årets spåda klöfver.

Herr af Burén: Jag har blifvit uppkallad af den siste ärade talaren, som i sitt anförande framhöll, att jag icke meddelat de skrivelser, som jag i fråga om klöfvertullen erhållit från södra Sverige. Det är ju helt naturligt, då den nämnde talaren själf är en auktoritet i södra Sverige, att han allra bäst kunnat säga, hvad man der tänker. Jag anser för öfrigt, att man icke behöfver anföra annat, än att mellersta och norra Sverige förordade tull å klöfverfrö, hvarför södra Sverige borde bortse från sina små enskilda intressen och med jemmod finna sig uti att bifalla utskottets förslag.

Jag hade tänkt, att landtbruksstyrelsens chef, som jag ser här närvarande, och då han är fackman och väl känner frågans innebörd samt i utskottet väsentligen bidragit till att detta föreslagit tull å klöfverfrö, skulle taga till orda här i kammaren i denna fråga. Äfvenså har jag tänkt, att herr Almqvist, som ganska mycket ifrat för denna tullsats, skulle yttra sig nu. Då han emellertid icke synes hafva det för afsigt, skall jag be att få anföra, hvad han i detta ämne skrifvit till mig i bref. Han säger: »Den stora fröimporten är till skada för så väl fröhandeln som jordbruket: för *fröhandeln*, emedan denna lätt demoraliseras, då särskildt hos återförsäljare och minuthandlande frestelsen ligger nära till hands att åt godtrogna köpare såsom svenskt utbjuda utländskt frö, ofta af underhaltigaste beskaffenhet, hvarom redogörelserna för våra frökontrollanstalter årligen bära vittne; för *jordbruket*, alldenstund detta direkt såväl som indirekt genom denna oerhörda import tillfogas ofantliga förluster, dels i nedsatt afkastning och andra dermed följande olägenheter, dels genom en på grund af det importerade fröets skenbara prisbillighet minskad lust och förmåga till konkurrens med den utländska fröproduktionen.

Herr Almqvist: Då jag blifvit uppkallad af herr af Burén, ber jag att få bekräfta de uppgifter, han meddelat rörande mig. Och dessutom vill jag i frågan säga hvad här blifvit sagdt förut, nemligen att, om landtbrukarne i en landsdel skulle finna sig i något afseende förnärmade genom att tull åsättes klöfverfrö, de väl ändå böra få fördraga det, om hela det öfriga landet derigenom skulle vinna något, och om en sådan tull skulle hafva det med sig, att klöfverodlingen vunne utveckling och man kunde påräkna att få härdigt och dugligt frö, som kunde användas äfven i södra Sverige, efter hvad jag tror. Skulle de sydsvenska provinserna få vidkännas någon förhöjning i priset å schlesiskt frö, som ej kan undvaras af dem, träffade förhöjningen dem ej mera än t. ex. den af fläsktullen orsakade förhöjningen i priset å amerikanskt fläsk drabbar Norrlands arbetarebefolkning, därför att den anser sig icke kunna begagna svenskt fläsk.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr tal-

*Tull å
klöfverfrö.
(Forts.)*

mannen, att beträffande nu föredragna punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Ehrenborg*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och besluta, att gällande tullfrihet för ifrågavarande artikel skulle bibehållas.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 4 af sitt betänkande n:r 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och besluter, att gällande tullfrihet för ifrågavarande artikel skall bibehållas.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 50.

Punkterna 5 och 6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

*Tull å
superfosfat.*

Herr Bondesson: Jag har väckt min motion af rent landbrukarentresse och icke såsom delegare i någon superfosfatfabrik. Lång tids erfarenhet har lärt mig, att det är både nyttigt och nödigt för landtbruket att hafva tillgång till förträffligt superfosfat. Jag har i min motion tillräckligt utförligt angifvit, hvad efter min tanke tull å superfosfat har att betyda för jordbruket. Men jag kan icke underlåta att lemna en liten kritik öfver hvad utskottet i frågan yttrat.

Utskottet har sagt, bland annat: »Det i och för sig synnerligen behjertansvärda mål, som motionärerna åsyfta, eller att hindra bruket

och införseln af en underhaltig vara, torde väl näppeligen kunna vinnas på det i motionerna föreslagna sätt, genom att åsätta superfosfat tull.» Jo, det är just det det kan. På samma gång vi få tull, få vi äfven kontroll beträffande varans godhet. — Utskottet antyder också, att med tullen det skulle blifva ökad kostnad för landtbrukarne. Men när man räknar ut den ökade kostnaden noga, blir den cirka ett öre för 100 kilogram säd. Jag frågar, om detta kan anses betungande för landtbrukarne. — Det har äfven sagts af utskottet: »Den af motionärerna uttryckta farhågan att, i händelse de svenska superfosfatfabrikerna nödgades på grund af konkurrensen från utlandet nedläggas sin verksamhet, priset på superfosfat här i landet skulle kunna af de utländska fabrikanterna stegras till en oskälighöjd, synes utskottet icke vara befogad.» Det är emellertid det den är. Jag har sjelf sett, huru det i utlandet går till att frambringa gödningsämnen. I Belgien kan man få se, huru det gräfves upp ur jorden en kalkhaltig sand, som sedan föres till fabriken och der blandas upp med syror. Gödningsämnet införes ju derefter till vårt land utan kontroll, och nog kan man förstå, att vi få en underhaltig vara.

Då tiden är så långt framskriden, vill jag nu icke yttra mig mera härom, utan ber jag blott att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Ljungberg: Det torde väl vara antagligt, att en fråga, som oupphörligt återkommer — och i denna fråga har det motionerats och petitionerats i tio år — har goda grunder för sig. Detta är också fallet med den nu föreliggande frågan. Man ser det deraf, att införseln af superfosfat årligen drager så stora summor ut af landet som 715,509 kronor år 1896. Och man har ingen anledning att antaga annat, än att införselvärdet skall stiga, ty det har fortgått i ökad proportion från och med år 1894. Dessutom är att märka, att de få fabriker för tillverkning af gödningsämnen, som vi nu hafva i vårt land, icke kunna uthärda den utländska konkurrensen. Man har vetskap om, att de stora belgiska fabrikanterna af ifrågavarande slag, 21 stycken, beslutit sig för att offra 50,000 francs hvar för att blifva i tillfälle att beherska den svenska marknaden. Nu säges visserligen, att de stora olägenheter vi hafva af de utländska konstgjorda gödningsämnena, på grund af deras dåliga beskaffenhet, komma att försvinna med införande af officiel kontroll å sådana. Derom har då visserligen Riksdagen skrivit till Kongl. Maj:t redan år 1896, men ännu har icke något svar afhörts. Det är ju mycket möjligt, att det kan dröja ännu lång tid — till dess att våra fabriker gått under; och sedan vinner man ingenting, åtminstone för den svenska fabrikationen, med kontrollen, som dessutom icke lär kunna göras fullt tillfredsställande.

Under sådana förhållanden synes mig en så billig tull som denna, hvilken Kongl. Maj:t redan år 1892 föreslagit, 25 öre för 100 kilo-

*Tull å
superfosfat.
(Forts.)*

*Tull å
superfosfat.
(Forts.)*

gram, böra kunna bifallas. Jag ber derfor att få yrka afslag å utskottets hemställan samt bifall till de väckta motionerna.

Herr Almström: Då jag instämt i motionärens förslag om åsättande af tull på superfosfat, har jag gjort det hufvudsakligen på den grund, att jag anser den vara i öfverensstämmelse med hela det ekonomiska system, under hvilket vi arbeta. Jag anser, att om en svensk näring begär skydd för sina tillverkningar och med ovedersägliga siffror visar, att det är nödvändigt, så bör man bevilja skydd, och detta skäl ensamt är för mig afgörande. Jag skall dock ingå något på utskottets motivering för afslag å den föreslagna tullsatsen och vill då förutskicka, att för den af en ledamot i Första Kammaren och tio landtmän i Andra Kammaren undertecknade motion om tull å superfosfat har såsom motiv i synnerhet anförts nödvändigheten af att genom skyddandet af den svenska tillverkningen, så att den kan upprätthållas, försäkra sig om, att den vara, man köper, blir af verklig god beskaffenhet. Utskottet säger deremot, att någon säkerhet för varans godhet vinnes icke på detta sätt: för att vinna den, är det nödvändigt att införa en obligatorisk kontroll. Ja, den största säkerheten skulle naturligtvis vinnas derigenom, men jag fruktar, att kontrollen, för att vara effektiv, skulle blifva så dyrbar, att den komme att kosta landtbrukarne vida mer, än hvad den föreslagna förhöjningen af tullsatsen skulle göra. Ovedersägligt är äfven, att om landtbrukarne hålla sig till svensk vara, hafva de lättare regress mot tillverkaren, i fall denne lemnat underhållig vara, än de hafva, om varan är utländsk. Att kontroll öfver utländsk varas beskaffenhet är behöflig, framgår af de undersökningar, som förra året gjordes för Kristianstads läns hushållningssällskaps räkning. De visa, att alla de prof, som vid undersökningen befunnos underhålliga, voro af utländskt ursprung. Jag säger icke, att alla de utländska profven, som undersöktes, voro underhålliga, men att allt, som vid undersökningen befans underhålligt, var af utländsk tillverkning. Från utlandet komma nog äfven goda fabrikat.

Det andra skälet, som anförts mot åsättande af denna tull, är af följande lydelse: »Den af motionärerna uttryckta farhågan, att, i händelse de svenska superfosfatfabrikerna nödgades på grund af konkurrensen från utlandet nedlägga sin verksamhet, priset på superfosfat här i landet skulle kunna af de utländska fabrikanterna stegras till en oskälig höjd, synes utskottet icke vara befogad.»

Genom utdrag af sina räkenskaper, genom dessa utdrags bekräftande af revisorer hafva bolagen visat, att superfosfattillverkningen under loppet af flera år gått med stor förlust, uppgående ett enda år till bortåt ett hundra tusen kronor för ett enda bolag. Men, invänder man, huru är det då möjligt, att bolagen detta oaktadt kunna lemna utdelning? Man förbiser, att de jemte sin tillverkning af superfosfat bedrifva annan industriel verksamhet; så är förhållandet med bolagen både i Stockholm och Helsingborg. Det är naturligt,

att bolagen i det längsta uppskjuta slopandet af anläggningar, som kostat 5 à 6 millioner i nedlagdt kapital, och att de afvakta bättre tider så länge som möjligt, innan en nedläggning af tillverkningen eger rum. De lefva under tiden på andra industrier, som få bidraga att uppehålla äfven den ifrågavarande. Dessutom hafva de försökt att göra sig inkomster genom import och försäljning af utländska fabrikat. Det synes mig dock påtagligt, att detta förhållande icke kan i längden fortfara, utan att superfosfatfabrikationen inom längre eller kortare tid måste upphöra. Detta har också uttalats af fabrikanterna sjelfva.

Vidare anför utskottet såsom ett skäl för att icke bifalla förslaget om tull å superfosfat, »att införseln af superfosfat under år 1896, hvilken visserligen varit större än införseln under de föregående tre åren, likväl understiger införseln under åren 1890 och 1892 samt icke synnerligen öfverstiger införseln under år 1891». Detta är dock ett högst kuriöst skäl, och besynnerligheten af detsamma är lätt att fatta af följande siffror. År 1890 infördes i runda tal 19 millioner kilogram superfosfat, 1891 16 millioner, ja, nära 17; 1892 23 millioner, 1893 nära 12 millioner, 1894 14 $\frac{1}{2}$ millioner, 1895 14 millioner och 1896 nära 18 millioner, men 1897 infördes 25,625,000 kilogram. Hela detta skäl sväfvar således i luften, det har icke någon innebörd.

Ännu ett besynnerligt skäl, som anföres, är det, att, då en i stor skala planlagd fabrik för tillverkning af ett nytt fosfat är under anläggning i norra Sverige, det skulle blifva onödigt att åsätta tull å superfosfat. Nu är det till en början att märka, att denna nya anläggning skall tillverka en vara, som kommer nära Thomas-fosfat, hvilket icke har samma egenskaper som superfosfat. Men det är dock en konkurrent till detta, och det borde väl icke anföras såsom skäl mot tullen, att det skapats en ny konkurrent inom landet. Ett sådant förhållande torde väl komma att sänka priset, icke att höja det. För öfrigt kommer väl denna nya anläggning, i den storlek den lärer vara planlagd, icke att spela en så stor rol, som utskottet synes antaga. Hela landets årliga behof af fosforsyra i så väl superfosfat som öfriga fosfat lärer vara 25,000 tons, och den nya fabriken i närheten af Luleå är afsedd att tillverka 3,700 tons fosforsyra eller, rättare sagdt, fabrikat, som innehålla 3,700 tons fosforsyra.

Det mest vägande skäl, som kan anföras mot tullen, är väl, att den skulle komma att betunga jordbruket, och det är förklarligt, om den, som ser saken från frihandelssynpunkt och icke fäster afseende vid de olika näringsgrenarnes inbördes solidaritet, ställer sig på utskottet sida. Men för dem, som anse, att upprätthållandet af vår industri är till stor del beroende på, att den får åtnjuta tullskydd, och att en näring, som sjelf åtnjuter tullskydd, icke får ställa sig afvog mot andra näringar, för dem synes det mig, att den enda riktiga vägen är ett bifall till motionärernas förslag. Det belopp, med hvilket jordbruket skulle komma att betungas, i fall denna tull

*Tull å
superfosfat.
(Forts.)*

*Tull å
superfosfat.
(Forts.)*

åsattes, och i fall den skulle komma att verka med hela sitt belopp, hvilket dock icke är troligt, är enligt motionärernas uppgift omkring 150,000 kronor eller, låtom oss säga, mellan 150,000 och 200,000 kronor. Ja, denna summa, fördelad på hela Sveriges jordbruk, kommer ju med en nästan outräkneligt liten del på hvar och en, som begagnar superfosfat. Man får ock ihågkomma, att tullen på spanmål och produkter deraf under år 1896 uppgått till mellan 8 och 9 millionor kronor och år 1897 till omkring 7½ millioner. Det synes mig icke vara för mycket, om landtbruket af det tullskydd, som kommit detsamma till godo, delar något med sig åt de industrier, som arbeta på produkter, hvilka skola användas i landtbruket, och jag tror för öfrigt, att det ligger i landbrukarnes eget intresse att icke afslå en sådan tullsats som denna. Det torde vara många af kammarens ledamöter bekant, att det existerar en ganska svår konkurrens mellan utlandets fabriker och Sveriges. I vissa fall är den till och med illojal. Så har i Belgien bildat sig ett syndikat af 21 superfosfatfabrikanter, hvilka garanterat hvardera 50,000 francs, eller tillsammans 1,050,000 francs, för att i Sverige införa sina fabrikat. Dermed är naturligtvis meningen att med stöd af dessa penningar nedsätta priset på egen vara och derigenom nedtrycka priset å de svenska fabrikernas tillverkningar, så att de icke kunna konkurrera, utan måste gå under. Ingen kan väl tro, att de belgiska fabrikanterna gjort detta för att skaffa de svenska landbrukarne ett billigare gödningsämne. Nej, det är tydligen för att, sedan man är af med de svenska fabrikerna, taga igen skadan och taga igen den med procentareränta.

Det åstadkommes, enligt min öfvertygelse, en mycket större stabilitet i priset på denna vara, om inom landet finnas fabriker för tillverkning af densamma och dess pris sålunda icke är ensamt beroende på införseln och handelsspekulationen. Någon fara för att det skulle blifva för höga pris på fabrikatet torde icke vara för handen. Såsom jag nyss nämnde, kommer snart en annan fosfat-tillverkning i Sverige till stånd, och erfarenheten från Tyskland har visat, att om en tillverkare af ett slags fosfat sätter sina pris högt, så tränga de andra sig fram och taga ifrån honom marknaden. Det har der händt, att superfosfatfabrikanterna bildat en ring för höjandet af priset. Thomas-fosfatfabrikanterna nedsatte då sina pris och eröfrade marknaden. I sin ordning bildade de en ring, men då passade superfosfatfabrikanterna på, nedsatte sina pris och återeröfrade så en stor del af sin förra marknad.

På grund af de skäl, som jag nu anför, och hufvudsakligen därför, att jag anser det fullkomligt riktigt och billigt, att denna svenska näring får ett välbehöfligt tullskydd, i synnerhet då dess anspråk äro så måttliga, att tullen icke utgör mera än mellan 4 och 5 procent af varans värde, på grund af allt detta och då ett bifall till motionärernas förslag endast är en konsekvens af vår

ekonomiska lagstiftning, yrkar jag afslag å utskottets hemställan och bifall till motionärernas förslag.

*Tull å
superfosfat.
(Forts.)*

Hans excellens friherre von Essen: Jag skall icke missbruka kammarens tålmod med något långt anförande, utan jag vill endast med några ord uttala min egen åsigt i saken, grundad på mångårig erfarenhet, dels såsom konsument af denna vara, dels såsom deltagare i dess fabrikation under de första åren af dess uppkomst. Jag är då beredd att till alla delar instämma i och stryka under hvad af den föregående talaren anförts såsom skäl för åsättande af den tullsats, som här blifvit föreslagen af motionärerna och som af reservanterna inom utskottet förordats. Jag ber endast att få tillägga, att om det än kan synas underligt, att man med denna tull afser att gagna landtbruket, så utgör dock detta ändamål för mig det hufvudsakliga skälet att rösta för denna tull. Det förhåller sig nemligen så, att den konkurrens, som bedrifves från utlandets sida, är i högsta grad illojal, och den vara, som införes, är ofta underhållig, och de mindre jordbrukarne underkasta sig icke besväret att skaffa sig kontrollerad vara. Häraf lider jordbruket.

Det andra skälet, som anfördes af den föregående talaren, eller att superfosfatfabrikerna äro så få, är också alldeles riktigt. Dessa fabriker äro för närvarande endast 4; det är således icke någon stor näring att understödja. Jag nämnde, att jag var med om anläggandet af en utaf de första superfosfatfabrikerna, och jag hade då rika tillfällen att erfarva verkningarna af den utländska konkurrensen. Vore det nu så, att man genom denna tullsats kunde minska denna konkurrens, och flera fabriker anlades inom landet, så vore ju detta en fördel; och det synes verkligen finnas utsigter härför genom de rika apatittillgångar, som finnas i Norrbotten.

Jag vill icke tillägga mera; men det nu sagda föranleder mig att yrka bifall till motionerna och den mening, som uttalats af reservanterna.

Herr Philipson: Jag kan försäkra herrarne, att jag icke skall blifva långvarig. Jag skulle icke heller hafva uppträdt vid denna sena timme, om någon annan af bevillningsutskottets ledamöter uppträdt för att försvara utskottets betänkande. Men jag skall emellertid i detta mitt försvar icke ingå i några detaljer, utan endast hänvisa till hvad utskottet i sitt betänkande yttrat, samt för öfrigt erinra om 1888, 1892, 1896 och 1897 årens riksdagsbeslut, hvarigenom superfosfat förblef tullfritt.

Naturligtvis anser jag för min del på grund häraf bevillningsutskottets hemställan böra bifallas. Tillägga vill jag endast, att superfosfat dock är ett gödningsämne, som förbrukas icke endast i några särskilda delar af landet, utan i hela landet, och detta till

*Tull å
superfosfat.
(Forts.)*

stor fördel för vårt jordbruk med dess kalla, magra jord. Odlingar pågå nu i stor och vidsträckt skala i många delar af landet, och dessa odlingar kunna icke lemna påräknade fördelar, för så vidt man icke har att tillgå ett billigt gödningsämne, hvilket superfosfat dock för närvarande är.

På dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Friherre Klingspor: Med anledning af den ömhet för jordbrukets intressen, som den siste ärade talaren trodde sig visa genom att yrka bifall till utskottets förslag, ber jag såsom jordbrukare att få säga, att vi icke äro honom särskildt tacksamma därför.

Det parti inom Riksdagen, som upprätthåller skyddssystemet, är sammansatt af industriprotektionister och jordbruksprotektionister, och det är en gifven följd af denna sammansättning, att de äro skyldiga att understödja hvarandra. Om nu vi jordbrukare understöda industrien i allmänhet, hvarför skola vi från detta skydd undan- taga just en industri, hvars produkter vi måste köpa. Detta skulle i sanning framstå i en ganska egendomlig dager.

Dessutom vågar jag säga, att det ligger i jordbrukarnes eget intresse att till stöd för den industri, som tillverkar denna vara, bereda densamma en varaktig trygghet, så att denna industri kan ökas och tillfredsställa våra behof. Våra jordbrukare kunna då vara mera förvissade om, att den vara, de få köpa, är en ärlig vara. Om våra fabriker genom den föreslagna tullen kunna motstå konkurrensen utifrån, verkar ju densamma välgörande äfven för sagda industri.

Jag anhåller därför att få instämma med hans excellens herr friherre von Essen och herr Almström och yrkar således bifall till de väckta motionerna om en tull å superfosfat af 25 öre för 100 kilogram samt afslag å utskottets hemställan.

Herr vice talmannen: Jag skall be att i största korthet få ansluta mig till de åsigter, som uttalats af herr Almström, friherre von Essen och den siste talaren.

Den tullsats, som här är ifrågasatt, betyder så litet för den enskilde jordbrukaren, men deremot betyder det för honom ofantligt mycket att inom landet kunna påräkna tillgång på en ärlig och redbar vara, så att han icke — såsom fallet skulle blifva, om denna tillverkning undertrycktes — behöfver komma i beroende af import från utlandet, hvarigenom han otvifvelaktigt skulle komma i en vida sämre ställning än genom den här ifrågasatta, obetydliga tullsatsen.

Jag ber att få ansluta mig till reservanternas yrkande.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes

jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

*Tull å
superfosfat.
(Forts.)*

Punkterna 8—18.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

*Tull å
blommor.*

Herr Cavalli: Jag tillåter mig hemställa, att denna punkt måtte varda till bevillningsutskottet återremitterad. Det kan nemligen vara fråga, om icke ändringar böra vidtagas i rubriken n:o 717 i tulltaxan.

Herr vice talmannen: Då denna tullsats första gången vid 1885 års riksdag åsattes, röstade jag emot den, men jag vet, att en och annan i denna kammare, som då hyllade helt och hållet motsatta tullpolitiska åsichter, röstade för densamma i afsigt att öfver den då i sin tandsprickningsperiod varande protektionismen kasta ett skimmer af löje; och det kan ju icke nekas, att försöket att genom tullskydd framkalla och uppmuntra odling af blommor i drifbänk nog har sina betänkligheter. Emellertid, sedan det protektionistiska systemet kommit till full stadga, åsattes högre tull 1888, och 1889 höjdes tullsatsen till den nuvarande, med hvilken jag föreställer mig, att man bör kunna vara nöjd. Men, säger man, lyxen bör beskattas. Ja, det är sant, om det är en lyx, som kan anses skadlig, men jag undrar, om någon verkligen kan påstå, att blommor äro en skadlig lyx, vare sig de användas såsom »glädjens blomster» för att pryda ungdom och skönhet eller såsom en sista helsing till de hädangångna, innan de bäddas i jordens mull. Jag tror sannerligen icke, att någon kan säga, att detta är någon skadlig lyx.

Det säges visserligen, att det är de förmögna, som få betala denna tull, men jag tror, att äfven de mindre bemedlade och de fattiga kunna hafva samma glädje som de rika af att någon gång kunna få se sina hem prydda med blommor. Dessutom, hvad verkan kan den föreslagna tullsatsen åstadkomma? Trädgårdsmästareföreningen säger, att det behöfves en tull af 15 kronor per kilogram för att kunna få någon verklig nytta deraf: hvartill tjénar då den af utskottet föreslagna förhöjningen till fem kronor?

Den föregående talaren har begärt återremiss, och jag vill naturligtvis icke motsätta mig en återremiss, i synnerhet om den sker

*Tull å
blommor.*
(Forts.)

i syfte att få någon afprutning i den tullförhöjning, som utskottet här föreslagit.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten endast yrkats, att densamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 20—22.

Visades åter till utskottet på särskilda, af herr *Cavalli* derom framställda yrkanden.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 29 och 30 sistlidne mars bordlagda memorial n:o 16, angående ändring i instruktionen för taxeringsmyndigheterna, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflemnade kongl. propositionen.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 34, till Konungen, angående utgifvande af en statistisk handbok öfver Sverige, dess näringar och samhällsförhållanden.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial n:o 56, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,14 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
